

Verklaring inzake de belangrijkste ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren

Juni 2024

Samenvatting

Stichting Pensioenfonds ABP ('ABP', LEI: 549300CT8FEJ1IUK9C94) neemt de belangrijkste ongunstige effecten van haar beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren in aanmerking. Deze "verklaring inzake de belangrijkste ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren" heeft betrekking op de referentieperiode van 1 januari tot en met 31 december 2023.

In Europese wetgeving (de Sustainable Finance Disclosure Regulation of 'SFDR') zijn de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren gedefinieerd in de vorm van indicatoren. Met ons DVB- beleid sturen we op een aantal van de door wetgeving gedefinieerde indicatoren. In deze verklaring leest hoe deze indicatoren hebben gepresteerd.

Deze verklaring heeft betrekking op Stichting Pensioenfonds ABP als geheel. De exacte toepassing kan verschillen tussen de pensioenregelingen (ABP Pensioenregeling, ABP Nettopensioenregeling) en zal worden gedocumenteerd en gerapporteerd in de informatieverschaffing van de desbetreffende pensioenregeling in overeenstemming met de vereisten en tijdlijnen van de SFDR.

Deze verklaring over ongunstige effecten bevat de volgende hoofdstukken:

1. Beschrijving van de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren
2. Beschrijving van het beleid voor de identificatie en prioritering van de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren
3. Engagementbeleid
4. Verwijzingen naar internationale normen
5. Historische vergelijking

In **hoofdstuk 1** rapporteren wij hoe de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren zijn meegenomen door ABP. Daarin tonen wij hoe de indicatoren hebben gepresteerd op basis van kwantitatieve gegevens en geven wij een toelichting op deze gegevens. Daarnaast rapporteren wij welke maatregelen wij hebben genomen gedurende de referentieperiode ten aanzien van de indicatoren en welke (beleids)maatregelen gepland zijn. Waar mogelijk en relevant, geven we een toelichting per indicator op het verschil in gerapporteerde waarden tussen 2022 en 2023 in tabel 1 in hoofdstuk 1.

De kwantitatieve gegevens ("effecten 2023") hebben betrekking op onze beleggingen in kapitaalmarktbeleggingen (aandelen, bedrijfsobligaties, staatsobligaties) en vastgoed (PAI's 1-14 voor beursgenoteerd; PAI's 17 en 18 voor alle vastgoedbeleggingen). Voor alternatieve beleggingen (waaronder niet-beursgenoteerde beleggingen zoals infrastructuur, hedge fondsen en private equity) wordt waar mogelijk gerapporteerd. Dit lukt niet voor iedere belegging omdat de betrouwbaarheid, vergelijkbaarheid en beschikbaarheid van de gegevens beperkt is.

Verder beschrijven we in **hoofdstuk 2** hoe wij de belangrijkste ongunstige effecten identificeren. Ook beschrijven we de belangrijkste ongunstige effecten die wij hebben geprioriteerd uit de door de SFDR voorgeschreven lijst van verplichte en vrijwillige indicatoren.

Op het gebied van milieu geven we prioriteit aan de volgende verplichte en vrijwillige indicatoren:

- Broeikasgasemissies (BKG- ofwel CO₂-emissies, PAI 1),
- De koolstofvoetafdruk (CO₂-voetafdruk PAI 2) en broeikasgas intensiteit (CO₂-intensiteit PAI 3) van ondernemingen,
- Blootstelling aan ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen (PAI 4),
- Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden (PAI 7),
- Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie (aanvullende milieu PAI 4).

Op het gebied van sociale en arbeidsomstandigheden geven we prioriteit aan de volgende verplichte en vrijwillige indicatoren:

- Schendingen van de VN Global Compact, de UN Guiding Principles on Business and Human Rights of OESO-richtlijnen voor ondernemingen (PAI 10),
- Genderdiversiteit raad van bestuur (PAI 13),
- Ontbreken van een mensenrechtenbeleid (aanvullende sociale PAI 9).

Het algemeen bestuur stelt de missie, visie, doelstellingen en beleidsuitgangspunten van het fonds vast. Deze doelstellingen en beleidsuitgangspunten zijn richtinggevend bij de

besluitvorming, de uitvoering, de verantwoording, de advisering en het toezicht. Ze gelden voor alle partijen die voor ons aan onze pensioenregelingen werken. De uitvoerende bestuurders zijn onafhankelijke professionals. Zij zorgen voor de dagelijkse gang van zaken. De niet-uitvoerende bestuurders houden toezicht op de uitvoerende bestuurders. Samen vormen de uitvoerende en niet-uitvoerende bestuurders het algemeen bestuur. APG rapporteert en adviseert periodiek aan ABP over de uitvoering van het Duurzaam en Verantwoord Beleggen-beleid (hierna 'DVB-beleid').

Wij hanteren verschillende methoden om de belangrijkste ongunstige effecten te adresseren, identificeren en te prioriteren. In dat kader neemt ABP maatregelen, die bestaan uit de volgende onderdelen van ons DVB-beleid: uitsluitingsbeleid, insluitingsbeleid, risicomangementbeleid, actief aandeelhouderschap (stemmen en engagement), de SDG-aanpak en ons beleid klimaatverandering.

In **hoofdstuk 2** van deze verklaring gaan wij ook gedetailleerd in op de wijze van uitvoering van deze methodologieën en de foutmarges die daarmee samenhangen, als ook hoe we data hebben verzameld om aan onze inspanningsverplichting te voldoen.

In **hoofdstuk 3** beschrijven we ons engagementbeleid. Op het gebied van engagement houdt ABP zich aan de Nederlandse Stewardship Code, die verwachtingen voor vermogensbeheerders uiteenzet ten aanzien van het invullen van verantwoordelijkheden van stewardship. In dit hoofdstuk leggen wij uit op welke manier wij de dialoog voeren met bedrijven waarin we beleggen, hoe wij de voortgang monitoren en hoe we tijdens jaarlijkse aandeelhoudersvergaderingen onze stem uitbrengen.

In **hoofdstuk 4** beschrijven we de internationale normen die ABP hanteert. In dit hoofdstuk zetten wij uiteen hoe wij aan deze normen voldoen en meedoen aan relevante initiatieven voor de naleving van deze normen.

We beschrijven de 'historische vergelijking' in hoofdstuk 5. We leggen onder andere uit hoe de methode om PAI-indicatoren te berekenen is aangepast ten opzichte van 2022.

Summary

Stichting Pensioenfonds ABP ('ABP', LEI: 549300CT8FEJ1IUK9C94) considers principal adverse impacts of its investment decisions on sustainability factors. This statement on principal adverse impacts of investment decisions on sustainability factors is applicable for the reference period of 1 January 2023 – 31 December 2023.

European legislation (the Sustainable Finance Disclosure Regulation or 'SFDR') defines the principle adverse effects on sustainability factors in the form of indicators. With our DVB policy we focus on a number of indicators defined by this legislation. In this statement we report on how these indicators have performed. This statement relates to Stichting ABP Pension Fund as a whole. The exact application may vary between individual pension schemes and will be documented and reported in the disclosures of the relevant pension scheme in accordance with the requirements and timelines of SFDR.

This statement on principal adverse impacts contains the following chapters:

1. Description of the principal adverse impacts on sustainability factors
2. Description of policies to identify and prioritize principal adverse impacts on sustainability factors
3. Engagement policies
4. References to international standards
5. Historical comparison

In **Chapter 1**, we report on how the principal adverse effects on sustainability factors have been considered by ABP. In it, we show how the indicators have performed based on quantitative data and explain these data. In addition, we report on the measures we have taken during this reference period regarding the indicators and that have been planned for future reference periods. The quantitative data ("2023 impacts") relate to our investments in capital market investments (equities, corporate bonds, government bonds) and real estate (PAI's 1-14 for listed; PAI 18 for all real estate investments). For alternative investments (including non-listed investments like infrastructure, hedge funds, private equity) we have included quantitative data where possible. We were not able to report on every investment, because the reliability, comparability, and availability of the data were not sufficient. We explain this in more detail in Chapter 2. Where possible and relevant, we provide an explanation of values in table 1, chapter 1.

In **Chapter 2**, we discuss the adverse effects and how we identify the principal adverse impacts. In addition, we will discuss the principal adverse impacts that we have prioritized from the list of mandatory and voluntary indicators prescribed by the SFDR. The principal adverse impacts in terms of environment we prioritize are:

- greenhouse gas emissions (GHG or CO₂ emissions, PAI 1),

- the carbon footprint (CO₂ footprint, PAI 2) and greenhouse gas intensity (CO₂ intensity, PAI 3) of companies,
- exposure to companies active in the fossil fuel sector (PAI 4),
- activities negatively affecting biodiversity-sensitive areas (PAI 7),
- investments in companies without carbon emission reduction initiatives (additional environmental PAI 4)

The principal adverse impacts in terms of social and working conditions we prioritize are:

- violations of the UN Global Compact, the UN Guiding Principles on Business and Human Rights or OECD guidelines for enterprises (PAI 10),
- the lack of gender diversity in the Board of Directors (PAI 13),
- lack of human rights policy (additional social PAI 9).

The general board determines the mission, vision, objectives and policy of the pension fund. These objectives and policy principles guide decision-making, implementation, accountability, advice and supervision. They apply to all parties that work for us on our pension schemes. The executive directors are independent professionals. They take care of the daily affairs. The non-executive directors supervise the executive directors. Together, the executive and non-executive directors form the general management. APG periodically reports and advises ABP on the implementation of the Sustainable and Responsible Investment policy (hereinafter 'DVB policy').

We use different methods to address, identify and prioritize the main adverse effects. Regarding beforementioned, we take measures that consist of the following parts of our SRI Policy: exclusion policy, inclusion policy, risk management policy, active ownership (voting and engagement), the SDG-approach and our climate change policy.

In **Chapter 3** we describe our engagement policy. In the area of engagement, ABP adheres to the Dutch Stewardship Code, which sets out expectations for asset managers regarding fulfilling stewardship responsibilities. In this chapter we also explain how we conduct dialogues with companies in which we invest, how we monitor progress and how we vote at annual shareholder meetings.

In **Chapter 4** we describe the international standards that ABP uses. In this chapter, we explain how we meet those standards and participate in relevant initiatives to comply with them.

We describe the 'historical comparison' in **Chapter 5**. Among other things, we explain how the method for calculating PAI-indicators has been adjusted compared to 2022.

1. Beschrijving van de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren

In het overzicht hieronder staan de belangrijkste ongunstige effecten waar ABP rekening mee houdt. Hierin geven we aan welke maatregelen we nemen om het ongunstige effect te beperken. Daarnaast worden in de tabel de voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen genoemd.¹ Deze maatregelen bestaan uit de volgende onderdelen van ons DVB-beleid: uitsluitingsbeleid, insluitingsbeleid, actief aandeelhouderschap (stemmen en engagement), de SDI-aanpak en ons beleid klimaatverandering.

Indicatoren voor ondernemingen waarin is belegd

Vanwege definitieverschillen is het niet mogelijk exact te bepalen welke gedeelte van de portefeuille is belegd in 'ondernemingen'. We weten echter dat bijvoorbeeld beleggingen in staatsobligaties, vastgoedfondsen, geldmarktbeleggingen en bepaalde derivaten die niet gelinkt zijn aan ondernemingen, hier geen onderdeel van zijn. Een conservatieve aanname is dat 67,5% van het beheerd vermogen op basis van de intrinsieke waarde (peiljaar 2022: 67,4 %) is belegd in ondernemingen. Daarom moeten de dekkingen in de volgende tabel kleiner zijn dan of gelijk zijn aan dit percentage. Voor een onderneming waarin is belegd is er 'dekking' wanneer we data voor de specifieke indicator over dat bedrijf (zowel beursgenoteerd als niet-beursgenoteerd) hebben.

Indicatoren voor ondernemingen waarin is belegd						
Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2023 [Dekking]	Effecten 2022 [Dekking]	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen	
Broeikasgas-emissies	1. BKG-emissies	Scope 1- BKG-emissies	8.596.242 tCO ₂ e [49,1 %]	7.950.693 tCO ₂ e [41,3 %]	Berekening: PAI 1 weerspiegelt de som van alle broeikasgasemissies (scope 1, scope 2 en scope 3) uitgedrukt in metrische ton koolstofdioxide-equivalenten (t CO ₂ e). Eerst berekenen we het aandeel van de broeikasgasemissies dat aan een belegging wordt toegeschreven door het aandeel van deze te berekenen in verhouding tot de totale ondernemingswaarde van het bedrijf waarin we investeren. Vervolgens wordt dit aandeel vermenigvuldigd met de totale broeikasgasemissies van het betreffende bedrijf waarin wordt geïnvesteerd. De toerekenbare broeikasgasemissies worden vervolgens geaggregeerd voor alle beleggingen met beschikbare broeikasgasgegevens.	Genomen maatregelen (PAI 1-3) <i>Beleid</i> - ABP heeft in 2023 gewerkt aan een herziening van het beleid voor duurzaam en verantwoord beleggen, dat inmiddels is vastgesteld en is gepubliceerd . - In 2023 hebben we nieuw engagementbeleid ontwikkeld, dat wij in 2024 op onze website hebben gepubliceerd. - We hebben in 2023 de regels voor het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen verder aangescherpt voor onder andere klimaat. Het stembeleid is gepubliceerd. <i>Beleggingen</i> - In het kader van beleggen in de klimaattransitie zijn we in 2023 initiatiefnemer geweest van Noordzeker , een coalitie gericht op het realiseren van een grootschalig windmolenpark op de Noordzee. Het doel is windmolens neer te zetten met oog voor biodiversiteit, maar ook om de afhankelijkheid van buitenlandse energieleveranciers te verminderen, en betere betaalbaarheid van energie. - Ook werd geparticipeerd in een Green Bond van een Duitse energiemaatschappij. Het geld wordt geïnvesteerd in projecten voor wind, zon, bio-energie en waterstof (inclusief de investering in de infrastructuur).
		Scope 2- BKG-emissies	2.330.459 tCO ₂ e [49,3 %]	2.185.132 tCO ₂ e [41,3 %]		
		Scope 3- BKG-emissies	74.812.968 tCO ₂ e [47,6 %]	73.182.645 tCO ₂ e [41,3 %]		
		Totale BKG-emissies	85.739.669 tCO ₂ e	83.318.470 tCO ₂ e		

¹ Welke beleggingscategorieën vallen binnen het toepassingsgebied van de genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen wordt duidelijk in tabel 2 in hoofdstuk 2.

Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2023 [Dekking]	Effecten 2022 [Dekking]	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen	
				<p>Data-analyse: De gerapporteerde PAI-indicator is gebaseerd op beleggingen waarvoor gegevens over de uitstoot van broeikasgassen beschikbaar waren. Indien dergelijke gegevens niet beschikbaar waren, werden geen emissies aan de investering toegeschreven.</p> <p>Merk op dat de waarde van deze parameter niet alleen afhangt van de beleggingskeuzes die we maken, maar ook van onze omvang.</p> <p>In hoofdstuk 5 leggen we uit of en zo ja, waarom de gerapporteerde afwijkt van de waarden in ons jaarverslag.</p>	<p><i>Engagement</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - In 2023 is met een groot aantal bedrijven gesproken over onze verwachtingen. Met een klein aantal bedrijven is er intensief engagement gevoerd. Zo spraken wij bijvoorbeeld met autofabrikanten over het produceren van elektrische auto's. Een totaaloverzicht van gevoerd engagement ('OESO engagement rapportage') publiceren we in juni. - APG heeft de rol van 'lead engager' op zich genomen voor drie van de vijf Aziatische bedrijven die aan de lijst van CA100+ zijn toegevoegd, waaronder Samsung Electronics (Korea) en Tata Steel (India). We richten ons op het aanpakken van de materiele (financiële) risico's en kansen van klimaatverandering en de energietransitie. <p><i>Stemmen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Op basis van het stembeleid van ABP stemt APG jaarlijks namens ABP tijdens aandeelhoudersvergaderingen, in totaal over zo'n 50.000 voorstellen. Bij de uitoefening van ons stemrecht hanteren we de in 2023 aangescherpte regels voor het stemmen over klimaat. ABP stemt als volgt: <ul style="list-style-type: none"> • Bij alle ondernemingen die hun CO2-emissies niet openbaar maken (scope 1 en 2, en scope 3 voor sectoren waar dat relevant is) stemt ABP tegen de voorzitter van de Raad van Commissarissen én (indien ter stemming) tegen de klimaatstrategie. • Bij bedrijven met een hoge klimaatimpact, die geen duurzaamheids- of klimaat-gerelateerd prestatiecriteria in het beloningsbeleid hebben opgenomen, stemt ABP tegen het voorstel voor goedkeuring van het beloningsbeleid of beloningsrapport. • Bij bedrijven in sectoren of met activiteiten die een hoge klimaatimpact hebben en die geen doelstellingen hebben gesteld in lijn met een 1,5-gradenpad stemt ABP tegen de voorzitter van de Raad van Commissarissen én (indien ter stemming) tegen de klimaatstrategie. • ABP stemt doorgaans alleen voor een klimaattransitieplan als aan alle onderstaande voorwaarden is voldaan. De strategie bevat een netto-nul-ambitie (scope 1,2 en 3) en middellange- en langetermijn-klimaatdoelen, is aantoonbaar in lijn met 1.5°C of de sectorspecifieke criteria uit het International Energy Agency Net Zero Emissions Scenario, omvat alle belangrijke bedrijfsonderdelen (>90% dekking), is meetbaar en realistisch, en omvat geen investeringen in nieuwe fossiele capaciteit. 	
2.	Koolstofvoetafdruk	Koolstofvoetafdruk	363,1 tCO ₂ e per miljoen EUR belegd [47,1 %]	402,2 tCO ₂ e per miljoen EUR belegd [41,3 %]	<p>Berekening: PAI 2 wordt berekend door de koolstofvoetafdruk van alle bedrijven waarin wordt belegd te aggregeren (d.w.z. de broeikasgasemissies van de bedrijven waarin wordt geïnvesteerd in scope 1, 2 en 3 in tCO₂e per belegde miljoen EUR), waarbij elke koolstofvoetafdruk wordt gewogen naar het aandeel van de respectievelijke belegging in de totale portefeuille van ABP.</p> <p>Data-analyse: De gerapporteerde PAI-indicator is gebaseerd op beleggingen waarvoor gegevens over de CO₂-voetafdruk beschikbaar waren (d.w.z. emissiegegevens van scope 1, 2 én 3, en de ondernemingswaarde). Dit samen met de opname van alternatieve beleggingen, heeft tot gevolg dat de dekking van PAI 2 in 2023, lager is dan PAI 1. Beleggingen waar dergelijke gegevens niet beschikbaar waren, zijn niet meegenomen in de berekening van de CO₂-voetafdruk.²</p>	

² Het uitsluiten van beleggingen zonder gegevens in de berekening van PAI-indicatoren is wiskundig identiek aan het aannemen van de (gewogen) gemiddelde waarde van de beleggingen waarvoor wél gegevens beschikbaar zijn, voor alle beleggingen waarvoor géén gegevens beschikbaar zijn. We lichten dit toe omdat het vereiste is om over 'alle beleggingen' te moeten rapporteren.

Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2023 [Dekking]	Effecten 2022 [Dekking]	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen
				<p>De dekkingsgraad geeft aan voor welk aandeel van de portefeuille de gerapporteerde CO₂-voetafdruk van toepassing is.</p> <p>Merk op dat deze indicator, in tegenstelling tot de indicatoren van nr. 1, niet afhankelijk is van onze omvang. In andere uitingen waarin we van onze koolstofvoetafdruk spreken, wordt deze vaak gerelateerd aan de omvang van onze aandelen- en kredietportefeuilles, in plaats van onze totale portefeuille. Dit kan een andere uitkomst geven.</p> <p>In hoofdstuk 5 leggen we uit of en zo ja, waarom de gerapporteerde afwijkt van de waarden in ons jaarverslag.</p>	<p>- Verder steunden we bepaalde klimaatresoluties van aandeelhouders en stemden we alleen voor klimaatstrategieën met concrete emissiereductiedoelstellingen. Bij bedrijven in sectoren met een hoge impact zonder klimaataanpak stemden we tegen de herbenoeming van bestuurders en steunden we geen beloningsvoorstellen als het beloningsbeleid geen duurzaamheids-gerelateerde doelstellingen heeft.</p> <p>Geplande maatregelen (PAI 1-3)</p> <p><i>Beleid</i></p> <p>- ABP heeft de ambitie om van de gehele beleggingsportefeuille de CO₂-voetafdruk te reduceren. We stellen nu voor 85% van onze beleggingsportefeuille de CO₂-voetafdruk vast. We maken bij het vaststellen van de CO₂-voetafdruk van onze beleggingsportefeuille onderscheid tussen de directe uitstoot van bedrijven (scope 1 en 2) en de uitstoot in de gehele ren.</p> <p>- Daarnaast zullen we afspraken maken over de uitvoering van brede- en risico gerelateerde engagements op gebied van klimaat. waardeketen (scope 3), bijvoorbeeld door het gebruik van producten in de waardeketen van het bedrijf waarin we beleggen. Onze ambitie voor reductie van de</p>
3.	BKG-intensiteit ondernemingen waarin is belegd	1.051,1 tCO ₂ e per miljoen EUR omzet [46,2 %]	1.031,1 tCO ₂ e per miljoen EUR omzet [41,6 %]	<p>Berekening: PAI 3 wordt berekend door de broeikasgasintensiteit van alle bedrijven waarin wordt belegd te aggregeren (d.w.z. de broeikasgasemissies van de bedrijven waarin is geïnvesteerd in scope 1, 2 en 3 in t CO₂e per miljoen EUR omzet), waarbij elke broeikasgasintensiteit wordt gewogen naar het aandeel van de respectievelijke belegging in de totale portefeuille van ABP.</p> <p>Data-analyse: De gerapporteerde PAI-indicator is gebaseerd op beleggingen waarvoor gegevens over de broeikasgasintensiteit beschikbaar waren (d.w.z. emissiegegevens van scope 1,2 en 3, en de omzet). Beleggingen waarvoor dergelijke gegevens niet beschikbaar waren, zijn niet meegenomen in de berekening.</p>	<p>absolute CO₂-voetafdruk heeft betrekking op scope 1, 2 en 3. Wat betreft de directe uitstoot (scope 1 en 2) was in 2023 de CO₂-voetafdruk van onze beleggingsportefeuille 18% lager dan in het peiljaar 2019 (2022: -20%). Wat betreft de uitstoot van de gehele waardeketen (scope 3) zien we grote schommelingen van jaar op jaar. Dit hangt vooral samen met het beschikbaar komen van betere data over scope 3-uitstoot en ontwikkelingen in de wijze van berekenen sinds 2019.</p> <p><i>Beleggingen</i></p> <p>- In maart 2024 publiceerden we ons nieuwe Duurzaam en Verantwoord Beleggingsbeleid (DVB-beleid). Onderdeel hiervan is een bewuste keuze in onze aandelenportefeuille van bedrijven waarin we willen beleggen (de ABP-Aandelenportefeuille). We willen alleen beleggen in bedrijven die aan onze minimale normen voldoen, waaronder op het gebied van klimaat. Bedrijven die niet voldoen aan deze minimumvoorwaarden zijn niet belegbaar voor ons.</p> <p>- We voeren de minimumvoorwaarden stapsgewijs in vanaf 2024, beginnend met de beleggingscategorie aandelen in de ontwikkelde markten en daarna uit te breiden naar andere delen van de portefeuille. We zullen deze minimumvoorwaarden in de toekomst verder aanscherpen.</p>

Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2023 [Dekking]	Effecten 2022 [Dekking]	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen
					<p><i>Engagement</i></p> <p>In 2023 hebben we samen met onze uitvoerder een nieuw engagementbeleid ontwikkeld waarvan klimaat een focusthema is. In 2024 zullen we werken aan de verdere implementatie van het in Q3 2023 opgestelde focus engagementprogramma dat zich onder meer richt op bedrijven met een hoge klimaatimpact:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Van elektriciteitsbedrijven verwachten wij dat zij investeren om op termijn stroom op te wekken zonder fossiele brandstoffen. - Van autofabrikanten verwachten wij dat zij auto's maken op een duurzame manier, en auto's maken die rijden op elektriciteit. - Van cementproducenten verwachten wij dat zij de uitstoot die vrijkomt bij het maken van cement proberen te verminderen. - Van de chemische industrie verwachten wij dat zij doelstellingen opstellen om uitstoot te verminderen, en meer gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen. - Van banken verwachten wij dat zij doel
4.	Blootstelling aan ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	Aandeel beleggingen in ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	5,4 % [49,6 %]	6,7 % [42,3 %]	<p>Berekening: PAI 4 wordt berekend door de beleggingen in bedrijven die actief zijn in de fossiele brandstoffensector samen te voegen, gewogen naar het aandeel van de betreffende belegging in de totale portefeuille van ABP.</p> <p>Data-analyse: De gerapporteerde PAI-indicator is gebaseerd op beleggingen waarvoor gegevens over de blootstelling aan de fossiele brandstoffensector beschikbaar waren. Beleggingen waarvoor dergelijke gegevens niet beschikbaar waren, zijn niet meegenomen in de berekening. De 5,4% wordt echter niet primair gedreven door de resterende illiquide beleggingen, maar door liquide beleggingen waar een definitieverschil tussen SFDR en de ABP-definitie speelt.²</p> <p>Genomen maatregelen</p> <p><i>Beleggingen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Op 31 december 2023 was er nog € 5,5 miljard aan beleggingen in de sector fossiele brandstoffen (ABP-definitie). Dit was 1,2 miljard minder dan aan het einde van 2022. - In 2023 zijn de voorbereidingen getroffen om de blootstelling naar liquide beleggingen actief in de sector, in de opkomende markten, af te bouwen. <p>Geplande maatregelen</p> <p><i>Beleggingen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - In 2024 is de circa € 740 miljoen aan beleggingen in opkomende landen losgemaakt uit de beleggingspool en verkocht. - De illiquide beleggingen doen we de komende jaren stap voor stap van de hand. Hierbij zit geld langere tijd vast in langlopende contracten van soms wel 10 jaar.

³ Zie voor meer informatie [deze](#) webpagina, 'Wat zijn de definities en criteria?'

Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2023 [Dekking]	Effecten 2022 [Dekking]	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen
5.	Aandeel verbruik en opwekking niet-hernieuwbare energie	Aandeel verbruik van niet-hernieuwbare energie 61,8 % [27,7 %]	Aandeel verbruik van niet-hernieuwbare energie 73,0 % [8,7 %]	<p>Berekening: PAI 5 wordt berekend door het percentage niet-hernieuwbare energieconsumptie/-productie (d.w.z. niet-hernieuwbare energieconsumptie/-productie gedeeld door de totale energieconsumptie/productie) van de bedrijven waarin wordt geïnvesteerd, op te tellen, waarbij elk percentage wordt gewogen door het relatieve aandeel van de betreffende belegging in de totale portefeuille van ABP.</p> <p>Als verbruik van niet-hernieuwbare energie wordt hier gezien de som van kolen, nucleair en niet bekendgemaakte energiebronnen, en ook biomassa. Als opwekking van niet-hernieuwbare energie wordt gezien kolen, kernenergie, gas en olie.</p> <p>Data-analyse: De gerapporteerde PAI-indicator is gebaseerd op de beleggingen waarvoor gegevens over de consumptie/ productie van niet-hernieuwbare energie beschikbaar waren. Beleggingen waarvoor dergelijke gegevens niet beschikbaar waren, zijn niet meegenomen in de berekening.</p>	Zie voor meer informatie over de genomen en geplande maatregelen bij indicator 1-3.
	Aandeel van opwekking van niet-hernieuwbare energie van ondernemingen waarin is belegd, uit niet-hernieuwbare energiebronnen, ten opzichte van hernieuwbare energiebronnen, uitgedrukt als percentage van de totale energiebronnen	Aandeel van opwekking van niet-hernieuwbare energie 2,8 % [42,3 %]	Aandeel van opwekking van niet-hernieuwbare energie 2,0 % [41,3 %]		
6.	Intensiteit energie-verbruik per sector met grote klimaat-effecten	[totaal 45,5 %]	[totaal 24,4 %]	<p>Berekening: PAI 6 wordt berekend voor elke klimaatsector met een hoge impact (gecategoriseerd op basis van de dominante sector) door de energieverbruikintensiteiten van alle bedrijven waarin wordt belegd die actief zijn in de respectievelijke sector, samen te voegen, waarbij elke intensiteit wordt gewogen naar het aandeel van de belegging t.o.v. de totale portefeuille.</p>	Zie voor meer informatie over de genomen en geplande maatregelen bij indicator 1-3.

Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2023 [Dekking]	Effecten 2022 [Dekking]	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen
	Land- en bosbouw, visserij	0,04 GWh per miljoen EUR belegd [0,4 %]	0,06 GWh per miljoen EUR belegd [0,0 %]	De intensiteit van het energieverbruik wordt uitgedrukt als het totale energieverbruik in GWh gedeeld door miljoen EUR omzet.	
	Mijnbouw en steenwinning:	1,12 GWh per miljoen EUR belegd [0,5 %]	1,80 GWh per miljoen EUR belegd [0,1 %]	Data-analyse: De gerapporteerde PAI-indicator is gebaseerd op beleggingen waarvoor gegevens over de intensiteit van het energieverbruik en de klimaatsector met hoge impact beschikbaar waren. Beleggingen waarvoor dergelijke gegevens niet beschikbaar waren, zijn niet meegenomen in de berekening.	
	Fabricage:	1,02 GWh per miljoen EUR belegd [10,3 %]	0,54 GWh per miljoen EUR belegd [3,0 %]	De dekking per sector vertegenwoordigt het deel van de portefeuille waarvoor wij data beschikbaar hebben én actief is in de betreffende sector.	
	Elektriciteit, gas, stoom en klimaatregeling-sector:	6,66 GWh per miljoen EUR belegd [1,9 %]	2,61 GWh per miljoen EUR belegd [0,2 %]	Dit impliceert dat de dekking per sector sterk afhankelijk is van de vertegenwoordiging van de sectoren binnen de portefeuille. Mede omdat de indicator per sector wordt gerapporteerd, is de dekking zeer beperkt beschikbaar. Omdat we in elke sector relatief beperkt beleggen, zal de dekking altijd beperkt blijven.	
	Watertoelevering; afvalwater:	0,51 GWh per miljoen EUR belegd [0,2 %]	0,26 GWh per miljoen EUR belegd [0,0 %]	De totale dekking is de som van de dekkingen per sector plus het deel van de portefeuille waarvoor uit de gegevens blijkt dat het bedrijf waarin wordt belegd niet actief is in een klimaatsector met een grote impact.	
	Constructie	0,25 GWh per miljoen EUR belegd [0,1 %]	0,16 GWh per miljoen EUR belegd [0,0 %]	De stijging v.w.b. elektriciteit, gas, stoom en klimaatregelingsector is gedreven door bepaalde infrastructuur beleggingen die vorig jaar niet rapporteerden.	
	Groot- en detailhandel	0,10 GWh per miljoen EUR belegd [1,8 %]	0,12 GWh per miljoen EUR belegd [0,4 %]		

Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid		Parameter	Effecten 2023 [Dekking]	Effecten 2022 [Dekking]	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen
		Transport en opslag:	1,16 GWh per miljoen EUR belegd [1,5 %]	0,98 GWh per miljoen EUR belegd [0,1 %]	Deze indicator is daarnaast bijzonder gevoelig voor uitschieters. We hebben vastgesteld dat enkele uitschieters een aanzienlijke impact hebben op de gerapporteerde PAI-indicator. We hebben een aantal van de grootste uitschieters handmatig, na een kwalitatieve analyse, gecorrigeerd of verwijderd.	
		Vastgoedactiviteiten	0,40 GWh per miljoen EUR belegd [3,8 %]	0,07 GWh per miljoen EUR belegd [0,1 %]		
Biodiversiteit	7.	Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden	Aandeel beleggingen in ondernemingen met vestigingen/ activiteiten in of bij biodiversiteitsgevoelige gebieden wanneer de activiteiten van die ondernemingen negatieve gevolgen voor die gebieden hebben.	2,8 % [45,7 %]	0,0 % [42,4 %]	<p>Berekening: PAI 7 wordt berekend door de beleggingen in bedrijven met activiteiten die een negatieve invloed hebben op biodiversiteitsgevoelige gebieden op te tellen, gewogen naar het relatieve aandeel van de betreffende investering in de totale portefeuille.</p> <p>Data-analyse: De gerapporteerde PAI-indicator is gebaseerd op beleggingen waarvoor gegevens beschikbaar waren over activiteiten die een negatieve invloed hebben op biodiversiteitsgevoelige gebieden. Beleggingen waarvoor dergelijke gegevens niet beschikbaar waren, zijn niet meegenomen in de berekening.</p> <p>Genomen maatregelen</p> <p><i>Beleid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - In 2023 hebben we gewerkt aan beleid voor het behoud van natuur en biodiversiteit. We zijn in 2023 gestart met het meten van de biodiversiteitsvoetafdruk van onze portefeuille. Zo kunnen we in de komende jaren bijhouden in welke mate we die verkleinen. <p><i>Beleggingen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - In 2023 heeft ABP € 50 miljoen belegd in een 'blauwe' obligatie van het Deense energiebedrijf Ørsted. Het grootste deel van de opbrengst van de obligatie is bestemd voor projecten die bijdragen aan het behoud en herstel van ecosystemen op zee. Hierbij gaat het onder andere om maatregelen om de leefomgeving van diersoorten te herstellen en om geluidshinder bij de aanleg van windparken op zee fors te verminderen. Lawaai en trillingen onder water hebben grote impact op zeedieren zoals dolfijnen en walvissen, die gebruikmaken van geluidgolven om hun weg te vinden en met elkaar te communiceren. De opbrengst van de obligatie wordt ook ingezet voor het vergroenen van zeetransport <p><i>Stemmen</i></p> <p>In 2023 hebben wij tegen de herbenoeming van de voorzitter van de raad van commissarissen/niet-uitvoerende raad hebben gestemd bij:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bedrijven die actief zijn in de vlees(verwerking), cacao, koffie, papier, palmolie, soja en bosbouw die geen beleid hebben om ontbossing tegen te gaan; - Farmaceutische bedrijven die geen 3V-beleid hebben tegen dierproeven die worden vervangen door dierproefvrije proeven, waar mogelijk te verminderen of te verminderen, verbeteren om ongemak voor de dieren te voorkomen (3V-methoden); - Mijnbouwbedrijven die geen sterk milieubeheersysteem hebben.

Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2023 [Dekking]	Effecten 2022 [Dekking]	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen
				<p>Het (beperkte) verschil in gerapporteerde waarde tussen 2022 en 2023 is vooral toe te schrijven aan het feit dat we voor onze alternatieve beleggingen, van externe managers, meer data ontvangen hebben. Deze externe managers rapporteren blootstelling naar deze indicator. Vorig jaar waren alternatieve beleggingen geen onderdeel van deze verklaring.</p> <p>Bijvoorbeeld bepaalde infrastructuur beleggingen rapporteren hier waardes, terwijl ze dat vorig jaar niet deden.</p>	<p><i>Engagement</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Met een klein aantal bedrijven is er intensief engagement gevoerd. Zo spraken wij bijvoorbeeld met voedselproducenten over het voorkomen van ontbossing. <p>Geplande maatregelen</p> <p><i>Beleid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Doelstellingen voor 2030: de beleggingsportefeuille moet dan bijdragen aan het stoppen en terugdraaien van biodiversiteitsverlies. <p><i>Beleggingen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - ABP wil uiterlijk in 2030 € 10 miljard investeren in biodiversiteit, waarvan € 1 miljard in impactbeleggingen. - In de nieuwe aandelenportefeuille hanteren we op het gebied van biodiversiteit verschillende minimumvoorwaarden. We voeren de minimumvoorwaarden stapsgewijs in vanaf 2024, beginnend met de beleggingscategorie aandelen in de ontwikkelde markten en daarna uit te breiden naar andere delen van de portefeuille. <p><i>Engagement</i></p> <p>In onze engagements hanteren we biodiversiteitscriteria voor bedrijven waarin wordt belegd in sectoren waar biodiversiteitsrisico's kunnen ontstaan. Hierbij richten we ons op de volgende zaken:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Management: We verwachten dat de verantwoordelijkheid voor milieu en biodiversiteit duidelijk binnen het management is verankerd. - Risicomanagement: We stellen extra eisen aan producenten van soja, rundvlees en palmolie om ontbossing te voorkomen. - Betrokkenheid bij incidenten: we monitoren alle ondernemingen op hun betrokkenheid bij natuur- en biodiversiteit gerelateerde incidenten. <p>In 2024 zullen we werken aan de verdere implementatie van het in Q3 2023 opgestelde focus engagementprogramma dat zich op het gebied van biodiversiteit richt op het aanmoedigen van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Producenten van verpakte voedingsmiddelen om ontbossing te voorkomen; - Supermarkten om zich in te zetten voor meer levensmiddelen van plantaardige oorsprong en minder levensmiddelen van dierlijke oorsprong.

Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid		Parameter	Effecten 2023 [Dekking]	Effecten 2022 [Dekking]	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen	
Watergehalte	8.	Emissies in water	Door de ondernemingen waarin is belegd veroorzaakte emissies in water (in ton) per miljoen EUR aan beleggingen, uitgedrukt als gewogen gemiddelde	0,1 metrisch ton per miljoen EUR belegd [3,0 %]	0,1 metrisch ton per miljoen EUR belegd [1,0 %]	<p>Berekening: PAI 8 wordt berekend door de metrische tonnen emissies naar water per geïnvesteerd miljoen euro van alle bedrijven waarin wordt belegd, op te tellen, waarbij elke waarde wordt gewogen naar het aandeel van de betreffende belegging in de totale portefeuille van ABP.</p> <p>Data-analyse: De gerapporteerde PAI-indicator is gebaseerd op de beleggingen waarvoor gegevens over wateremissies beschikbaar waren. Beleggingen waarvoor dergelijke gegevens niet beschikbaar waren, zijn niet meegenomen in de berekening.</p> <p>Hoewel we een kleine toename zien in de dekking ten opzichte van vorig jaar, is de dekking is alsnog zeer beperkt beschikbaar.</p>	<p>Geplande maatregelen</p> <p><i>Beleggingen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - We willen alleen beleggen in bedrijven die aan onze minimale normen voldoen, waaronder op het gebied van milieu management. Bedrijven die niet voldoen aan deze minimumvoorwaarden zijn niet belegbaar voor ons. We voeren de minimumvoorwaarden stapsgewijs in vanaf 2024, beginnend met de beleggingscategorie aandelen in de ontwikkelde markten en daarna uit te breiden naar andere delen van de portefeuille. We zullen deze minimumvoorwaarden in de toekomst verder aanscherpen. - Bijvoorbeeld, van bedrijven actief in metalen en mijnbouw verwachten we goede klimaat-, biodiversiteit- en (mijnbouw)afval-programma's.
Afval	9.	Aandeel gevaarlijk afval en radioactief afval	Door de ondernemingen waarin is belegd, geproduceerd gevaarlijk afval en radioactief afval (in ton) per miljoen EUR aan beleggingen, uitgedrukt als gewogen gemiddelde	1,4 metrisch ton per miljoen EUR belegd [18,9 %]	75,3 metrisch ton per miljoen EUR belegd [3,5 %]	<p>Berekening: PAI 9 wordt berekend door het aggregeren van tonnen gevaarlijk en radioactief afval per geïnvesteerd miljoen euro belegd, waarbij elke waarde wordt gewogen op basis van het relatieve aandeel van de betreffende belegging in de totale portefeuille van ABP.</p> <p>Data-analyse: De gerapporteerde PAI-indicator is gebaseerd op beleggingen waarvoor gegevens over gevaarlijk en radioactief afval beschikbaar waren. Beleggingen waarvoor dergelijke gegevens niet beschikbaar waren, zijn niet meegenomen in de berekening.</p> <p>Hoewel we een toename zien in de dekking ten opzichte van vorig jaar, is de dekking is alsnog zeer beperkt beschikbaar.</p>	

Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2023 [Dekking]	Effecten 2022 [Dekking]	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen
				<p>Deze PAI-indicator is bijzonder gevoelig voor uitschieters. We hebben vastgesteld dat enkele uitschieters een aanzienlijke impact hebben op de gerapporteerde PAI-indicator. Onze gegevensleverancier veranderde de methodologie tussen de twee referentiejaren, wat resulteerde in wat minder uitschieters in 2023.</p>	

Indicatoren voor sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten, en bestrijding van corruptie en omkoping

Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2023 [Dekking]	Effecten 2022 [Dekking]	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen
Sociale thema's en arbeidsomstandigheden 10. Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	Aandeel beleggingen in ondernemingen die betrokken zijn geweest bij schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen	1,3 % <i>[49,0 %]</i>	1,7 % <i>[42,4 %]</i>	<p>Berekening: PAI 10 wordt berekend door de beleggingen in bedrijven die betrokken zijn geweest bij overtredingen van de principes van het VN Global Compact of de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen op te tellen, gewogen naar het aandeel van de betreffende belegging in de totale beleggingsportefeuille.</p> <p>Data-analyse: De gerapporteerde PAI-indicator is gebaseerd op beleggingen waarvoor dergelijke gegevens beschikbaar waren. Beleggingen waarvoor dergelijke gegevens niet beschikbaar waren, zijn niet meegenomen in de berekening.</p>	<p>Genomen maatregelen (PAI 10-11)</p> <p>Beleed</p> <ul style="list-style-type: none"> - In het derde kwartaal lanceerde APG het Human Rights Focus Engagement Program dat zich richt op negen bedrijven in de volgende sectoren: elektriciteitsbedrijven, auto's, levensmiddelen en landbouw. Onze uitvoerder heeft alle bedrijven per e-mail benaderd en toegelicht wat onze prioriteiten zijn, hoelang het programma duurt en wat ABP's ambities en verwachtingen zijn op het gebied van mensenrechten, waaronder het DVB-beleid. <p>Stemmen en engagement</p> <ul style="list-style-type: none"> - In onze instrumenten engagement en stembeleid nemen mensenrechten een belangrijke plaats in. Hiermee oefenen wij invloed uit op bedrijven waarin wij investeren om hun prestaties op het gebied van mensenrechten te verbeteren. In 2023 is onder andere een engagement-traject gestart met een elektriciteitsbedrijf, waarin mensenrechten expliciet worden besproken. Verder stemde ABP in 2023 tegen de (her)benoeming van bestuursvoorzitters bij twee grote multinationals, omdat deze bedrijven drie jaar achter elkaar onvoldoende presteerden in de Corporate Human Rights Benchmark (CHRB). - Bij de uitoefening van ons stemrecht hanteerden we de in 2023 aangescherpte regels voor het stemmen over mensenrechten, waarbij wij ons richten op bedrijven met onvoldoende 'due diligence-mechanismen' op het gebied van mensenrechten. We stemden alleen vóór de herbenoeming van de voorzitter van de Raad van Commissarissen als een bedrijf voldoende waarborgen had om risico's op het gebied van mensenrechten met gepaste zorgvuldigheid te herkennen, voorkomen en aan te pakken. - In de loop van 2023 gingen we in gesprek met autofabrikanten, voedselproducenten, bedrijven in de agrarische sector en bedrijven die zich bezighouden met hernieuwbare energie over mensenrechten. <ul style="list-style-type: none"> • Van autofabrikanten verwachtten wij dat zij mensenrechtenschending bij de winning van materialen voor elektrische auto's voorkomen. • Van voedselproducenten en bedrijven uit de landbouwsector verwachtten wij dat zij zich inzetten om ervoor te zorgen dat de mensen die (indirect) voor hen werken een leefbaar loon krijgen. • Van bedrijven die zich bezighouden met hernieuwbare energie verwachtten wij dat zij bij nieuwe projecten voor hernieuwbare energie rekening houden met de rechten van alle betrokken partijen

Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2023 [Dekking]	Effecten 2022 [Dekking]	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen
11. Ontbreken van procedures en compliance-mechanismen voor het monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen	Aandeel beleggingen in ondernemingen zonder een beleid voor het monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen of zonder regelingen voor de afhandeling van klachten waarmee schendingen van OESO-richtsnoeren kunnen worden aangepakt	34,8 % [41,3 %]	33,0 % [37,5 %]	<p>Berekening: PAI 11 wordt berekend door de investeringen in bedrijven samen te voegen die niet beschikken over processen en nalevingsmechanismen om de naleving van de UN Global Compact-principes en de OESO-principes te monitoren, gewogen naar het aandeel van de betreffende belegging in de totale portefeuille van ABP.</p> <p>Data-analyse: De gerapporteerde PAI-indicator is gebaseerd op de beleggingen waarvoor dergelijke gegevens beschikbaar waren. Beleggingen waarvoor dergelijke gegevens niet beschikbaar waren, zijn niet meegenomen in de berekening.</p> <p>Getoetst is of een bedrijf op elementen van het Global Compact en de richtsnoeren van de OESO een beleid heeft dat niet als "poor" wordt aangemerkt.</p>	<p>Geplande maatregelen (PAI 10-11)</p> <p><i>Beleggingen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - In de nieuwe ABP-Aandelenportefeuille hanteren we op het gebied van mensenrechten onder meer de volgende minimumvoorwaarden: <ul style="list-style-type: none"> • Niet belegbaar zijn: bedrijven die betrokken zijn bij porno, exploitatie van casino's, gokactiviteiten of particuliere gevangnissen of bedrijven die betrokken zijn bij ernstige mensenrechten-gerelateerde controverses. • Bedrijven die belegbaar zijn, mits aan voorwaarden wordt voldaan: bedrijven met een hoger risico op mensenrechtenschendingen vanwege hun bedrijfsmodel nemen goede maatregelen om schending van mensenrechten te voorkomen. Bedrijven die opereren in regio's met hoog risico op schendingen van mensenrechten hebben een adequaat beleid om mensenrechten te waarborgen. - We voeren de minimumvoorwaarden stapsgewijs in vanaf 2024, beginnend met de beleggingscategorie aandelen in de ontwikkelde markten en daarna uit te breiden naar andere delen van de portefeuille. We zullen deze minimumvoorwaarden in de toekomst verder aanscherpen. <p><i>Stemmen en engagement</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - We stemmen het engagement- en stembeleid af op onze verwachtingen van bedrijven. Zo werken onze beleggingscriteria samen met ons actief aandeelhouderschap. <p>De gemiddelde niet-gecorrigeerde loonkloof tussen mannen en vrouwen van ondernemingen waarin wordt belegd, is voor ABP in 2023 geen specifiek focusthema geweest.</p>
12. Niet-gecorrigeerde loonkloof tussen mannen en vrouwen	Gemiddelde niet-gecorrigeerde loonkloof tussen mannen en vrouwen bij ondernemingen waarin is belegd	12,5 % [6,1 %]	10,3 % [2,3 %]	<p>Berekening: PAI 12 wordt berekend door de niet-gecorrigeerde loonkloof tussen mannen en vrouwen (d.w.z. het verschil tussen het gemiddelde bruto-uurloon van mannelijke en vrouwelijke werknemers, uitgedrukt als percentage van het bruto-uurloon van mannen) van alle bedrijven waarin wordt geïnvesteerd, bij elkaar op te tellen, waarbij elke observatie gewogen naar het aandeel van de desbetreffende belegging in de totale beleggingsportefeuille.</p> <p>Data-analyse: De gerapporteerde PAI-indicator is gebaseerd op de beleggingen waarvoor niet-gecorrigeerde gegevens over de loonkloof tussen mannen en vrouwen beschikbaar waren. Beleggingen waarvoor dergelijke gegevens niet beschikbaar waren, zijn niet meegenomen in de berekening.</p>	

Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2023 [Dekking]	Effecten 2022 [Dekking]	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen
				Hoewel we een toename zien in de dekking ten opzichte van vorig jaar, is de dekking nog zeer beperkt beschikbaar. Interpretatie van de gerapporteerde waarde is daardoor beperkt mogelijk.	
13. Genderdiversiteit raads van bestuur	Gemiddelde verhouding tussen aantal vrouwelijke en mannelijke leden in de raad van bestuur van ondernemingen waarin is belegd, uitgedrukt als percentage van alle leden in de raad van bestuur	33,0 % [36,6 %]	30,8 % [32,9 %]	<p>Berekening: PAI 13 wordt berekend door de genderdiversiteit in het bestuur (d.w.z. het percentage niet-vrouwelijke bestuursleden van alle bestuursleden) van alle bedrijven waarin wordt belegd samen te voegen, waarbij de genderdiversiteit in het bestuur wordt gewogen op basis van het aandeel van de betreffende belegging in de totale portefeuille.</p> <p>Data-analyse: De gerapporteerde PAI-indicator is gebaseerd op de beleggingen waarvoor gegevens over genderdiversiteit in het bestuur beschikbaar waren. Beleggingen waarvoor dergelijke gegevens niet beschikbaar waren, zijn niet meegenomen in de berekening.</p> <p>De dekking is beperkt beschikbaar.</p>	<p>Genomen maatregelen <i>Stemmen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Als gevolg van ons aangescherpte stembeleid hebben we in 2023 tegen de zittende leden van de benoemingscommissie gestemd of hebben we geen stem uitgebracht als het bestuur niet ten minste 30% divers was in termen van geslacht. Voor bedrijven zonder formele benoemingscommissie hebben we ook tegen gestemd of stemmen onthouden ten aanzien van de herbenoeming van de hele raad van bestuur, behalve aan nieuwe kandidaten. <p>Geplande maatregelen <i>Stemmen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - In lijn met ons stembeleid stemmen we ook in 2024 tegen de (her-) benoeming van de leden van de benoemingscommissie als de genderdiversiteit in het bestuur onvoldoende is. Het vereiste percentage vrouwelijke bestuurders dat we hierbij hanteren verschilt per regio/markt.
14. Blootstelling aan controversiële wapens (anti-personeelsmijnen, clustermunitie, chemische wapens en biologische wapens)	Aandeel beleggingen in ondernemingen die zijn betrokken bij de productie of verkoop van controversiële wapens	0,0 % [50,2 %]	0,0 % [42,5 %]	<p>Berekening: PAI 14 wordt berekend door de beleggingen in bedrijven die betrokken zijn bij controversiële wapens op te tellen, gewogen naar het relatieve aandeel van de betreffende investering in de totale beleggingsportefeuille.</p> <p>Data-analyse: De gerapporteerde PAI-indicator is gebaseerd op de beleggingen waarvoor dergelijke gegevens beschikbaar waren. Beleggingen waarvoor dergelijke gegevens niet beschikbaar waren, zijn niet meegenomen in de berekening.</p> <p>Dit cijfer is nul. Volgens ons uitsluitingsbeleid beleggen wij niet in controversiële wapens.</p>	<p>Genomen maatregelen & geplande maatregelen</p> <p>We beleggen niet in bedrijven die betrokken zijn bij controversiële wapens. Daartoe beleggen wij niet in bedrijven die betrokken zijn bij de productie, verkoop of distributie van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Clustermunitie; - antipersoonsmijnen; - nucleaire, chemische of biologische wapens.

Indicatoren voor beleggingen in overheden en supranationale instellingen

Beleggingen in staatsobligaties en supranationale beleggingen vormen 26,2 % (referentiejaar 2022: 25,7 %) van alle activa onder beheer op basis van de intrinsieke waarde. Daarom moeten

de dekkingen in de volgende tabel kleiner zijn dan of gelijk zijn aan deze verhouding. Voor een overheid of supranationale instelling waarin is belegd is er 'dekking' wanneer we data voor de specifieke indicator over dat land/die instelling hebben.

Indicatoren voor beleggingen in overheden en supranationale instellingen

Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2023 [Dekking]	Effecten 2022 [Dekking]	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen
Ecologisch 15. BKG-intensiteit	BKG-intensiteit van landen waarin is belegd	347,5 ton per miljoen EUR BBP [24,0 %]	259,1 ton per miljoen EUR BBP [23,6 %]	<p>Berekening: PAI 15 wordt berekend door de broeikasgasintensiteit (d.w.z. de broeikasgasemissies van de landen waarin wordt geïnvesteerd in scope 1, 2 en 3 in t CO₂e per miljoen EUR BBP) van alle landen waarin wordt geïnvesteerd samen te voegen, waarbij elke broeikasgasintensiteit wordt gewogen naar het aandeel van de relevante belegging in de totale beleggingen in staats- en supranationale instellingen.</p> <p>Data-analyse: De gerapporteerde PAI-indicator is gebaseerd op beleggingen waarvoor gegevens over de broeikasgasintensiteit beschikbaar waren. Beleggingen waarvoor dergelijke gegevens niet beschikbaar waren, zijn niet meegenomen in de berekening.</p> <p>Onze gegevensleverancier v.w.b. de kapitaalmarkten heeft de methodologie tussen de twee referentie jaren significant gewijzigd om deze in lijn te brengen met de nieuwste Partnership for Carbon Accounting Financials (PCAF)-richtlijnen. Deze verandering leidt tot een aanzienlijke verandering van de gerapporteerde PAI-indicator.</p> <p>In hoofdstuk 5 leggen we uit of en zo ja, waarom de gerapporteerde afwijkt van de waarden in ons jaarverslag.</p>	<p>Genomen maatregelen</p> <p><i>Beleid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - In 2023 hebben we de koolstofvoetafdruk van onze staatsobligaties gemeten en onze beleggingen beoordeeld op fysieke en transitieklimaatrisico's. Voor staatsobligaties monitoren we de bereidheid en het vermogen van landen om te voldoen aan de klimaatdoelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs. Dit doen we op basis van het klimaatbeleid van de landen en de economische afhankelijkheid van fossiele brandstoffen.

Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid		Parameter	Effecten 2023 [Dekking]	Effecten 2022 [Dekking]	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen
Sociaal	16. Landen waarin is belegd met schendingen van sociale rechten	Aantal landen waarin is belegd met schendingen van sociale rechten (absoluut aantal), als bedoeld in internationale verdragen en overeenkomsten, beginselen van de Verenigde Naties en, in voorkomend geval, nationaal recht	Absolute waarde: 63 Relatieve waarde: 74,6 % [24,0 %]	Absolute waarde: 67 Relatieve waarde: 75,7 % [23,6 %]	<p>Berekening: Het absolute aantal wordt berekend door de landen waarin wordt geïnvesteerd te tellen die onderworpen zijn aan sociale schendingen. Het relatieve aantal wordt gedeeld door het aantal landen waarin wordt geïnvesteerd. De dekking geeft het relatieve portefeuillegewicht weer (gebaseerd op de intrinsieke waarde) waarvoor gegevens beschikbaar waren.</p> <p>Data-analyse: In tegenstelling tot andere indicatoren wordt hier een absolute waarde gerapporteerd, wat niet wordt gewogen met de omvang van onze beleggingen. Een schending in een klein, opkomend land weegt net zo zwaar als een schending in groot, ontwikkeld land. Dit terwijl de omvang van onze beleggingen in dat laatste land veel groter zijn.</p> <p>Daarnaast vindt een schending van sociale rechten volgens onze gegevensleverancier relatief snel plaats (in 136 van de 175 landen met data is een vorm van schending waargenomen).</p>	<p>Genomen & geplande maatregelen</p> <p><i>Beleid</i></p> <p>- We sluiten staatsobligaties uit die zijn uitgegeven door landen die onderworpen zijn aan een wapenembargo door de VN-Veilighedsraad en/of de Europese Unie. Met betrekking tot wapenembargo's van de EU verwijzen we naar bindende wapenembargo's die gebaseerd zijn op een besluit van de Raad van de EU. Alle obligaties van soevereine en sub-soevereine emittenten vallen binnen het toepassingsgebied van het uitsluitingsbeleid. Het gaat dan om obligaties uitgegeven door provincies of gemeenten. Obligaties uitgegeven door quasi-overheden, agentschappen, multilaterale en unilaterale banken, staatsbedrijven, enz. vallen niet binnen het toepassingsgebied.</p>

Indicatoren voor beleggingen in vastgoedactiva

Beleggingen in Vastgoed maken 11,1 % (peiljaar 2022: 11,6%) uit van het beheerd vermogen op basis van de intrinsieke waarde. Daarom moeten de dekkingen in de volgende tabel kleiner

zijn dan of gelijk zijn aan deze verhouding. Voor vastgoedactiva waarin is belegd is er 'dekking' wanneer we data voor de specifieke indicator over beursgenoteerd en niet-beursgenoteerd vastgoed en Nederlandse hypotheken.

Indicatoren voor beleggingen in vastgoedactiva						
Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid		Parameter	Effecten 2023 [Dekking]	Effecten 2022 [Dekking]	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen
Fossiele brandstoffen	17. Blootstelling aan fossiele brandstoffen via vastgoedactiva	Aandeel beleggingen in vastgoedactiva die een rol spelen bij het winnen, opslaan, vervoeren of produceren van fossiele brandstoffen	Beursgenoteerd vastgoed en Nederlandse hypotheken: 0,1 % [5,1 %]	Beursgenoteerd vastgoed: 0,3 % [5,5 %]	<p>Berekening: PAI 17 wordt berekend door de beleggingen in onroerend goed (zowel direct als beursgenoteerd) betrokken bij fossiele brandstoffen op te tellen, gewogen naar het relatieve aandeel van de betreffende beleggingen in de totale portefeuille.</p>	<p>Genomen & geplande maatregelen</p> <p><i>Beleid</i></p> <p>- ABP meet en rapporteert over de CO2-voetafdruk van haar vastgoedportefeuille. Ons doel voor 2030 is dat de vastgoedportefeuille gemiddeld is afgestemd op Parijs op basis van de CRREM-trajecten.</p>

Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2023 [Dekking]	Effecten 2022 [Dekking]	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen	
Energie-efficiëntie	18. Blootstelling aan energie-inefficiënte vastgoedactiva	Aandeel beleggingen in energie-inefficiënte vastgoedactiva	43,2 % [7,6 %]	38,9 % [6,5 %]	<p>Data-analyse: ongeveer de helft van de vastgoedportefeuille bestaat uit beursgenoteerd vastgoed. Dit betekent dat de dekking voor beursgenoteerd bijna volledig is. Voor niet beursgenoteerd hebben we niet altijd gegevens voorhanden, op basis van de aard van onze beleggingen in de niet beursgenoteerde vastgoedportefeuille achten we de blootstelling van onze vastgoedactiva aan fossiele brandstoffen verwaarloosbaar.</p> <p>Net als voor PAI 4, geldt voor deze PAI-indicator een verschil tussen SFDR en de ABP definitie.</p> <p>Berekening: PAI 18 wordt berekend door de beleggingen in energie-inefficiënte vastgoedactiva op te tellen, gewogen naar het aandeel van de betreffende belegging in de totale beleggingen in vastgoedactiva.</p> <p>Data-analyse: de gerapporteerde PAI-indicator is gebaseerd op beleggingen waarvoor gegevens over de energie-inefficiëntie beschikbaar waren. Beleggingen waarvoor dergelijke gegevens niet beschikbaar waren, zijn niet meegenomen in de berekening.</p> <p>Voor een groot deel van de vastgoedportefeuille wordt de blootstelling aan inefficiënte vastgoedactiva gemonitord via CRREM-compliance, en niet in overeenstemming met de voorgeschreven SFDR-formule. De CRREM-trajecten zijn wetenschappelijk onderbouwd en er wordt aangenomen dat deze trajecten strenger zijn dan de formule van de SFDR. Verder kan de formule zoals voorgeschreven door de SFDR alleen worden toegepast op beleggingen in Europa, terwijl het product beleggingen wereldwijd omvat. APG is dan ook van mening dat de CRREM-methodologie een conservatievere benadering is.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Voor nieuwe particuliere investeringen in onroerend goed is afstemming op de CRREM-trajecten vereist en opgenomen in juridische documentatie. Ook eisen we dat private beleggingen in vastgoed deelnemen aan de Global Real Estate Sustainability Benchmark (GRESB) en toewerken naar een vier- of vijfsterrenscore. - In beursgenoteerd vastgoed moedigen we vastgoedfondsen aan om zich aan te sluiten bij de CRREM-trajecten en voldoende gegevens beschikbaar te stellen voor beoordeling.

Aanvullende klimaat- en andere milieu-indicatoren

Vanwege definitieverschillen is het niet mogelijk exact te bepalen welke gedeelte van de portefeuille is belegd in 'ondernemingen'. We weten echter dat bijvoorbeeld beleggingen in staatsobligaties, vastgoedfondsen, geldmarktbeleggingen en bepaalde derivaten die niet gelinkt zijn aan ondernemingen, hier geen onderdeel van zijn. Een conservatieve aanname is

dat 67,5% van het beheerd vermogen op basis van de intrinsieke waarde (peiljaar 2022: 67,4 %) is belegd in ondernemingen. Daarom moeten de dekkingen in de volgende tabel kleiner zijn dan of gelijk zijn aan dit percentage. Voor een onderneming waarin is belegd is er 'dekking' wanneer we data voor de specifieke indicator over dat bedrijf (zowel beursgenoteerd als niet-beursgenoteerd) hebben.

Aanvullende klimaat- en andere milieu-indicatoren							
Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2023 [Dekking]	Effecten 2022 [Dekking]	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen		
Emissies 4.	Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstof-emissiereductie	Aandeel beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie	46,3 % [48,0 %]	56,2 % [41,6 %]	<p>Berekening: Deze optionele PAI 4 wordt berekend door de beleggingen in bedrijven zonder initiatieven voor CO2-emissiereductie bij elkaar op te tellen, gewogen naar het relatieve aandeel van de betreffende belegging in de totale portefeuille.</p> <p>Data-analyse: De gerapporteerde PAI-indicator is gebaseerd op beleggingen waarvoor gegevens over initiatieven ter vermindering van de CO2-uitstoot beschikbaar waren. Beleggingen waarvoor dergelijke gegevens niet beschikbaar waren, zijn niet meegenomen in de berekening.</p> <p>Het gaat hier om doelstellingen die expliciet in lijn zijn met het Science Based Target Initiative, wat nog niet alle sectoren omvat. Data ten behoeve van dit gegeven is ruim beschikbaar</p>	Zie voor meer informatie over de genomen en geplande maatregelen bij indicator 1-3.	

Aanvullende indicatoren voor sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten, en bestrijding van corruptie en omkoping

Vanwege definitieverschillen is het niet mogelijk exact te bepalen welke gedeelte van de portefeuille is belegd in 'ondernemingen'. We weten echter dat bijvoorbeeld beleggingen in staatsobligaties, vastgoedfondsen, geldmarktbeleggingen en bepaalde derivaten die niet gelinkt zijn aan ondernemingen, hier geen onderdeel van zijn. Een conservatieve aanname is

dat 67,5% van het beheerd vermogen op basis van de intrinsieke waarde (peiljaar 2022: 67,4 %) is belegd in ondernemingen. Daarom moeten de dekkingen in de volgende tabel kleiner zijn dan of gelijk zijn aan dit percentage. Voor een onderneming waarin is belegd is er 'dekking' wanneer we data voor de specifieke indicator over dat bedrijf (zowel beursgenoteerd als niet-beursgenoteerd) hebben.

Aanvullende indicatoren voor sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten, en bestrijding van corruptie en omkoping

Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2023 [Dekking]	Effecten 2022 [Dekking]	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen	
Mensenrechten 9.	Ontbreken van een mensenrechtenbeleid	Aandeel beleggingen in entiteiten zonder mensenrechtenbeleid	51,9 % [40,6 %]	38,2 % [37,5 %]	<p>Berekening: Deze optionele PAI 9 wordt berekend door de beleggingen in bedrijven zonder mensenrechtenbeleid op te tellen, gewogen naar het relatieve aandeel van de betreffende belegging in de totale beleggingsportefeuille.</p> <p>Data-analyse: De gerapporteerde PAI-indicator is gebaseerd op beleggingen waarvoor gegevens over het ontbreken van een mensenrechtenbeleid beschikbaar waren. Beleggingen waarvoor dergelijke gegevens niet beschikbaar waren, zijn niet meegenomen in de berekening.</p> <p>Onze gegevensleverancier gebruikt een nieuwe dataset om deze PAI te berekenen. Ook zijn er - ondanks een vergelijkbare dekking - meer bedrijven die schendingen rapporteren. Deze twee redenen liggen ten grondslag aan een hogere waarde in 2023.</p> <p>Het gaat hier om een op bestuursniveau goedgekeurd beleid inzake mensenrechten met betrekking tot de economische activiteiten van de vennootschap waarin is belegd, in overeenstemming met de beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten.</p>	Zie voor meer informatie over de genomen en geplande maatregelen bij indicator 10-11.

2. Beschrijving van het beleid voor de identificatie en prioritering van de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren

In het DVB-beleid beschrijven we onze algehele benadering om de belangrijkste ongunstige effecten van onze beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren te identificeren en te prioriteren. De herziening van het DVB-beleid is goedgekeurd door het bestuur van ABP op 15 februari 2024 en wordt periodiek herzien.

Governance

Ons DVB-beleid is verankerd in de governance-structuur en de beleggingsbesluitvormingsprocedures van ABP. Het algemeen bestuur stelt de missie, visie, doelstellingen en beleidsuitgangspunten van het fonds vast. Deze doelstellingen en beleidsuitgangspunten zijn richtinggevend bij de besluitvorming, de uitvoering, de verantwoording, de advisering en het toezicht. Ze gelden voor alle partijen die voor ons aan onze pensioenregelingen werken. De uitvoerende bestuurders zijn onafhankelijke professionals. Zij zorgen voor de dagelijkse gang van zaken. De niet-uitvoerende bestuurders houden toezicht op de uitvoerende bestuurders. Samen vormen de uitvoerende en niet-uitvoerende bestuurders het algemeen bestuur. APG rapporteert en adviseert periodiek aan ABP over de uitvoering van het Duurzaam en Verantwoord Beleggen-beleid (hierna 'DVB-beleid').

Het beleggingsbeleid staat beschreven in de actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn). In het DVB-beleid leggen we vast welke duurzaamheidsdoelen we onszelf stellen en hoe we van plan zijn deze doelen te halen. Beleggingen moeten voldoen aan het beleggingsbeleid en het DVB-beleid. ABP heeft een aantal beleggingsovertuigingen die leidend zijn voor het opstellen en implementeren van het strategisch beleggingsbeleid. De beleidsmaatregelen en benaderingen van ABP voor het vaststellen en prioriteren van de belangrijkste ongunstige effecten worden regelmatig herzien en indien nodig bijgewerkt.

De uitvoering van het DVB-beleid is door ABP uitbesteed aan vermogensbeheerder APG. APG laat door middel van een In Control Statement zien dat het de interne processen onder controle heeft. ABP houdt toezicht op de uitvoering van het DVB-beleid door APG. APG rapporteert en adviseert periodiek aan ABP over de uitvoering van het DVB-beleid.

Meer informatie over hoe wij beleggen, beslissen over het beleggingsbeleid en welke richtlijnen wij onze uitvoerder meegeven staat op onze [website](#).

Identificatie van de belangrijkste ongunstige effecten

Op basis van het DVB-beleid worden de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren door de beleggingen geïdentificeerd. Het DVB-beleid identificeert en benoemt PAI-indicatoren niet als zodanig, maar sommige DVB-thema's zijn te relateren aan specifieke PAI-indicatoren die in deze verklaring zijn opgenomen. Voor de identificatie van de belangrijkste ongunstige effecten worden verschillende beleidsmethoden gehanteerd. De gehanteerde beleidsmethodiek voor de identificatie verschilt per beleggingscategorie in de portefeuille van ABP.

De volgende beleidsmaatregelen en benaderingen worden gehanteerd bij de identificatie van de belangrijkste ongunstige effecten, waarbij wordt gekeken naar de ernst, omvang en het potentieel onherstelbare karakter van deze effecten:

Monitoring

- **Klimaatbeleid** – Hierin adresseren we daadwerkelijke en potentiële negatieve effecten van klimaatrisico's en lichten we toe hoe we deze proberen te voorkomen en beperken. Meer informatie staat in [ons klimaatbeleid](#). We meten de CO2-voetafdruk van onze beleggingen in aandelen, bedrijfsobligaties, vastgoed, private equity, staatsobligaties, infrastructuur, grondstoffen, hypotheek en het Opportunity fund. [Hier](#) kunt u lezen hoe we dat doen.
- **Risicomanagementbeleid** - Duurzaamheidsrisico's, ook ESG-risico's genoemd, maken onderdeel uit van het integraal risicomanagementbeleid. ABP neemt duurzaamheidsrisico's integraal mee in het beleggingsbeleid en beleggingsbeslissingen. De kernpunten van ons beleid voor duurzaamheid beschrijven we in het DVB-beleid. Daarnaast verwachten we onze risicobereidheid voor duurzaamheidsrisico's te vertalen naar risico indicatoren en tolerantiegrenzen voor de beleggingen. Dit stelt ons in staat om de blootstelling naar duurzaamheidsrisico's te meten, te beheersen en hierover te rapporteren op het niveau van de pensioenregeling. Meer informatie vindt u op [deze](#) pagina onder het kopje 'hoe gaan we om met duurzaamheidsrisico's'.

DVB-instrumenten

- **Uitsluitingsbeleid** – Op basis van de ernst, omvang en onomkeerbaarheid van risico's voor de samenleving en het milieu sluiten we bepaalde beleggingen uit. ABP belegt niet in bedrijven die betrokken zijn bij controversiële wapens en in bedrijven die betrokken zijn bij de productie van tabak. Naast uitsluitingen die van toepassing zijn op bedrijven sluiten we ook staatsobligaties uit die zijn uitgegeven door landen die onderworpen zijn aan een wapenembargo van de VN Veiligheidsraad⁴ en/of de Europese Unie. Meer informatie vindt u [hier](#).
- **Insluitingsbeleid** – Dit beleid is gebaseerd op UN Global Compact thema's (mensenrechten, arbeid, milieu en anti-corruptie) en eisen van investeerders en bedrijven op basis van de OESO-richtlijnen. Met deze screeningsmethode op basis van de insluitingscriteria identificeren wij ondernemingen in ons beleggingsuniversum op basis van de belangrijkste ongunstige effecten. De combinatie van de klasse-relatieve en normatieve beoordelingen stelt ABP in staat om onderscheid te maken tussen (groepen van) bedrijven met relatief goede en zwakke prestaties in vergelijking met soortgelijke marktpartijen. Daarnaast wordt ook beoordeeld in hoeverre (groepen van) bedrijven zich (niet) aantoonbaar houden aan fundamentele normatieve normen. De classificatie is deels gebaseerd op externe informatie en deels kwalitatief op basis van APG-inzichten in de bedrijfs- en lange-termijnvooruitzichten van een bedrijf. Meer informatie vindt u op de [website](#) van onze uitvoerder.
- **Corporate Governance Raamwerk, Beleid engagement met bedrijven, en stembeleid** – Op basis van onze principes en verwachtingen voor goed ondernemingsbestuur - waaronder ecologische en sociale kwesties, arbeidsomstandigheden mensenrechten, en de bestrijding van corruptie en omkoping en naleving van belastingwetgeving – voeren wij dialogen met bedrijven en stemmen wij tijdens aandeelhoudersvergaderingen. Ons corporate governance raamwerk vindt u [hier](#)⁵, ons engagementbeleid [hier](#) en ons stembeleid [hier](#).
- **Beleggen in duurzame ontwikkelingsdoelen** – We beoordelen hoe de producten en diensten van onze beleggingen bijdragen aan het bereiken van de Sustainable Development Goals (SDG's) zoals betaalbare en duurzame energie, veilige en duurzame steden en gemeenschappen, eerlijk werk en economische groei, en gezondheid en welzijn. Meer informatie vindt u [hier](#).

4 <https://www.un.org/securitycouncil/sanctions>

5 Het nieuwe raamwerk 2024 wordt op korte termijn gepubliceerd.

Herziening VB-beleid 2024

December 2023 publiceerden we de herziening van ons VB-beleid, waarin we onder meer ons nieuw beleid en doelen op het gebied van Impactbeleggingen openbaar maakten. Omdat de verklaring ongunstige effecten betrekking heeft op het jaar 2023, zijn deze nieuwe beleidsmethodes binnen het bovenstaande overzicht nog niet opgenomen.

Tabel 2 geeft een globaal overzicht per beleggingscategorie van de beleidsmaatregelen en de benaderingen van ABP om de belangrijkste ongunstige effecten te identificeren.

Beleggingscategorie	Monitoring		DVB-instrumenten			
	Klimaatbeleid	Risicomanagementbeleid	Insluitingsbeleid	Corporate governance-raamwerk, engagement en stemmen	Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's)	Uitsluitingsbeleid
Beursgenoteerde aandelen	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Bedrijfsobligaties	✓	✓	✓		✓	✓
Vastgoed	✓	✓	✓	✓ (beursgenoteerd)	✓	✓
Hypotheke	✓	✓			✓	✓
Staatsobligaties	✓	✓			✓ ⁶	✓
Private equity	✓	✓			✓	✓
Infrastructuur	✓	✓			✓	✓
Alternative credits	✓	✓			✓	✓
Illiquide grondstoffen	✓	✓			✓	✓
Thematische beleggingen	✓	✓			✓	✓
Hedgefondsen ⁷		✓			✓	✓
Liquide grondstoffen		✓				

Tabel 2: Beleggingscategorieën die vallen binnen de beleidsmaatregelen en -benaderingen van ABP

Foutmarge

De foutmarge in de bovenstaande methodologieën is gelegen in de afhankelijkheid en de beschikbaarheid van informatie die door externe dataleveranciers wordt geleverd. Zowel de kwantitatieve data als het kwalitatieve oordeel van vermogensbeheerder APG zijn onder meer afhankelijk van de juistheid en volledigheid van deze externe (onderzoeks)informatie en data. De informatie over de CO2-voetafdruk, kansen en risico's van klimaatverandering is mede afhankelijk van juiste, beschikbare en volledige informatie die door de onderliggende bedrijven in de portefeuille wordt gerapporteerd. Daarnaast is ABP voor de identificatie van ongunstige effecten afhankelijk van modellen. In deze modellen worden onzekerheden soms opgevangen door aannames of schattingen. Dit is van invloed op de uitkomsten van de modellen en kan van invloed zijn op de identificatie van de ongunstige effecten.

Prioritering van de belangrijkste ongunstige effecten (PAI's)

ABP gebruikt verschillende methodieken om de prioritering van de belangrijkste ongunstige effecten vast te stellen. Deze methodieken zijn mede gebaseerd op de periodieke rapportage van APG over het DVB-beleid en de databronnen die worden gebruikt om de belangrijkste ongunstige effecten te identificeren. Op basis van deze rapportage en het advies door APG met betrekking tot de ernst, omvang en onomkeerbaarheid bepaalt ABP thematische aandachtsgebieden, op basis waarvan APG in de uitvoering de belangrijkste ongunstige effecten meeneemt. Daarnaast baseert ABP zich op rapportages over langere termijntrends en input van stakeholders, inclusief pensioendeelnemers van ABP bij het identificeren van de grootste potentiële en daadwerkelijke risico's op negatieve gevolgen voor de samenleving en het milieu.

⁶ Uitsluitend voor obligaties die een label hebben.

⁷ We streven naar implementatie van het Klimaatbeleid binnen de beleggingscategorie hedge fondsen. We bouwen onze posities in deze categorie af.

In de uitvoering van het DVB-beleid is aan de hand van 2 transities een prioritering van belangrijkste ongunstige effecten aangebracht. Dit zijn:

- **Klimaatverandering** (en de overgang naar duurzame energie) en
- **Natuur & biodiversiteit**.

Het is voor ons een voorwaarde dat bedrijven waarin wij beleggen:

- **Mensenrechten** respecteren en
- praktijken volgen op het gebied van **goed bestuur**.

We leggen in ons DVB-beleid verder uit waarom we deze thema's prioriteren en wat onze doelstellingen zijn.⁸

Mede aan de hand van deze transities en voorwaarden zijn door onze vermogensbeheerder APG de relevante indicatoren van belangrijkste ongunstige effecten (PAI-indicatoren) geïdentificeerd en geselecteerd. Hierbij wordt gekeken naar beschikbare data die bij de uitvoering van het DVB-beleid gebruikt kunnen worden om op te monitoren en eventueel te sturen. Op basis van de uitkomsten van deze identificatie zijn de huidige belangrijkste ongunstige effecten geprioriteerd door ABP.

Op het gebied van milieu zijn dit:

- Broeikasgasemissies (BKG- ofwel CO2-emissies) (PAI 1);
- De koolstofvoetafdruk (CO2-voetafdruk PAI 2) en broeikasgas intensiteit (CO2-intensiteit PAI 3) van ondernemingen,
- Blootstelling aan ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen (PAI 4);
- Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden (PAI 7);
- Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie (aanvullende milieu PAI 4).

De belangrijkste ongunstige effecten op het gebied van sociale en arbeidsomstandigheden zijn:

- Schendingen van de VN Global Compact, de UN Guiding Principles on Business and Human Rights of de OESO-richtlijnen voor ondernemingen (PAI 10);
- Het gebrek aan genderdiversiteit in de Raad van Bestuur (PAI 13);
- Ontbreken van een mensenrechtenbeleid (aanvullende sociale PAI 9).

---

⁸ Zie ons DVB-beleid [hier](#).

Uitvoering en implementatie

Bij de uitvoering en implementatie in de praktijk van ons DVB-beleid gebruiken we voor de verschillende beleidsmaatregelen en benaderingen verschillende methodologieën en bijbehorende gebruikte gegevensbronnen om het risico op daadwerkelijke en potentiële negatieve gevolgen te identificeren, monitoren en beoordelen, en deze gevolgen te voorkomen en/of te beperken.

Beleid/ aanpak	Goedkeuringsdatum huidige beleid	Gebruikte gegevensbronnen	Verplichte PAI's ⁹	Aanvullende PAI's ¹⁰
Klimaatbeleid	2022	Beursgenoteerd ISS ESG (Niet-)beursgenoteerd o.m. CREMM	1-3, 5-6, 15, 17, 18	4
Risicomanagementbeleid	2023	IEA, Notre Dame GAIN, HSBC, 427, Verisk Maplecroft	1-3, 6, 15, 18	4
Corporate governance raamwerk	2024	Sustainalytics, MSCI, ISS ESG		
Engagementbeleid	2024		1-3, 7, 10, 13	4
Stembeleid	2024	ISS ESG		
Uitsluitingsbeleid	2022	Sustainalytics, ISS, e.a	14, 16	
Insluitingsbeleid	2024	Sustainalytics, MSCI, ISS, Global Coal Exit List (GCEL), Climate Action 100+, Corporate Net Zero Benchmarks, Transition Pathway Initiative	1-13	9
Beleggingen die bijdragen aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Investments)	2022 (SDI Taxonomy)	SDI AOP, interne gegevens van APG	1-8, 15	9

Tabel 3: Beleidsmaatregelen en -benaderingen, gegevensbronnen en link met belangrijkste ongunstige effecten (PAI's).

Gegevensverzameling voor de identificatie en prioritering van belangrijkste ongunstige effecten (PAI's)

De gegevens en methoden inzake duurzaamheid zijn nog steeds minder ontwikkeld dan die voor conventionele financiële indicatoren. Over het algemeen zijn bestaande methoden en gegevensbronnen voor duurzaamheidsgerelateerde gegevens beperkt. Zo is de consistentie, vergelijkbaarheid en kwaliteit van duurzaamheidsgegevens beperkt.

Naar beste vermogen heeft ABP de belangrijkste gegevens over de ongunstige effecten op de beleggingen in de portefeuille getracht te verkrijgen. De 'best effort' inspanningen met betrekking tot de gegevensverzameling ten behoeve van tabel 1 in Hoofdstuk 1 "Beschrijving van de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren" verschilt voor de

kapitaalmarktbeleggingen, alternatieve beleggingen (waaronder niet-beursgenoteerde beleggingen) en vastgoedbeleggingen en worden hieronder nader beschreven.

Kapitaalmarktbeleggingen (aandelen, bedrijfsobligaties, staatsobligaties, beursgenoteerd vastgoed)

Geleverde inspanning en berekening

Om de PAI-gegevens te verkrijgen voor de beleggingen op de kapitaalmarkten, is de belangrijkste aanpak om een externe dataleverancier te selecteren. Hiertoe heeft ABP de externe dataleverancier ISS ESG geselecteerd voor de rapportage over de belangrijkste ongunstige effecten. Dit is gedaan na een diepgaande en uitgebreide beoordeling van bijvoorbeeld de dekking van de portefeuille, het toepassingsgebied en de kwaliteit van

⁹ Zie tabel 1 in Hoofdstuk 1 "Beschrijving van de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren"

¹⁰ Zie tabel 1 in Hoofdstuk 1, Aanvullende indicatoren

de data. Het aanstellen van meerdere dataleveranciers zou vooralsnog geen materiële uitbreiding opleveren van data over het belegde universum.

Vervolgens zijn PAI-berekeningen uitgevoerd voor het universum waarvoor inputgegevens ten aanzien van de specifieke PAI-indicator beschikbaar zijn. Wanneer een beursgenoteerde onderneming bijvoorbeeld alleen over PAI 1 rapporteert, dan wordt deze onderneming wel meegenomen in de noemer ter berekening van PAI 1, maar niet in noemer ter berekening van overige PAI-indicatoren. Hierdoor hopen we een representatief en transparant beeld te vormen. We leggen dit in meer detail uit in hoofdstuk 5.

Overschrijving van data

Voor PAI-indicatoren m.b.t. emissies (1-4), 6, 8 en 9 hebben we uitschieters in de data van externe dataproviders geïdentificeerd. Voor de emissie PAI's is besloten deze uitschieters niet handmatig aan te passen of te verwijderen omdat we van mening zijn dat de rapportage van broeikasgasemissies ten opzichte van andere PAI-indicatoren relatief vergevorderd is. Voor indicatoren 8 en 9 is besloten de grootste uitschieters wel te onderwerpen aan een handmatig, kwalitatief onderzoek. De reden hiervoor is dat zowel de dekking als kwaliteit van deze indicatoren nog beperkt is. Dit handmatige onderzoek behelst onder andere het analyseren van openbare bronnen waaronder bedrijfsdocumenten. Op basis hiervan zijn uitschieters ofwel verwijderd ofwel gecorrigeerd. We hebben onze bevindingen met onze externe gegevensleverancier gedeeld.

Actuele data

De wetgeving vereist dat we de meest actuele data gebruiken. De meeste data die we gebruiken voor kapitaalmarktbeleggingen heeft betrekking op het jaar 2022 of eerder, omdat recentere gegevens vaak niet beschikbaar zijn.

Dekking en schattingen

We zijn in tabel 1 transparant over onze dekking. In tabel 1 in hoofdstuk 1 wordt voor kapitaalmarktbeleggingen door onze gegevensleverancier soms gebruik gemaakt van schattingen om ontbrekende waarden in te vullen (imputatie).

Alternatieve beleggingen (waaronder niet beursgenoteerde beleggingen zoals infrastructuur, hedgefonds, private equity)

In het geval van alternatieve beleggingen maken we gebruik van een groot aantal externe managers. Deze managers beheren voor ons een nog groter aantal investeringen. Zo gaat het bij Private Equity om ongeveer 10.000 onderliggende kleine en middelgrote bedrijven. De toegang tot gegevens en betrouwbare schattingsmodellen voor alternatieve beleggingen

vormt nog steeds een uitdaging. Ten opzichte van beursgenoteerde beleggingen is de transparantie, beschikbaarheid, uniformiteit en kwaliteit van data over de belangrijkste ongunstige effecten van niet-beursgenoteerde beleggingen minder ver gevorderd. Dit is inherent aan dit segment van de markt.

Onze externe managers zijn door hun omvang of geografische locatie niet altijd verplicht om over ongunstige effecten te rapporteren. Deze managers hebben daardoor geen of beperkte data verzameld. Bovendien is het rapporteren over duurzaamheidsindicatoren nog niet altijd vastgelegd in onze contracten met de externe managers. We gaan in gesprek met externe managers en willen nieuwe afspraken vastleggen. We kunnen echter niet altijd afdwingen dat bestaande externe managers rapporteren over PAI-indicatoren.

Geleverde inspanning en berekeningsmethode

Toch zet ABP zich, middels haar vermogensbeheerder APG, in om zoveel mogelijk relevante gegevens te verkrijgen voor de identificatie en prioritering van de belangrijkste ongunstige effecten in dit deel van de portefeuille. Het is vooralsnog slechts beperkt mogelijk gebleken om de alternatieve beleggingen mee te nemen in de geaggregeerde rapportage van de PAI-indicatoren. Wel hebben we meer data weten te achterhalen dan vorig jaar en hebben meer externe managers gereageerd op ons informatieverzoek. We verwachten dat de kwaliteit van de data in de toekomst zal toenemen onder andere vanwege sectorinitiatieven en regelgeving. We zetten ons in om daar een positieve bijdrage aan te leveren.

Voor alternatieve beleggingen bestaan onze geleverde inspanningen om PAI-gegevens te verzamelen hoofdzakelijk uit:

- (i) Het direct, via een gestandaardiseerd EDCl-template ('ESG Data Convergence Initiative'), benaderen van de externe portefeuillemanagers en ondernemingen met het verzoek om de PAI-gegevens, afgestemd op de vereisten van ABP, en de gegevens van de portefeuille te ontvangen, en/of
- (ii) Het samenwerken met derde gegevensverstrekkers (bijv. GRESB en ISS ESG);
- (iii) Het maken van redelijke schattingen of aannames, wanneer het niet mogelijk is data op een andere wijze te achterhalen (dit geldt m.n. voor ANET).

Voor wat betreft het benaderen van externe managers, zie onder een overzicht van de ondernomen stappen per alternatieve beleggingscategorie.

Alternatieve beleggingscategorie	Toelichting
Vastgoed	Direct vastgoed – PAI-indicator 18 gegevens verkregen van GRESB, die gegevens voor het voorgaande jaar rapporteert in het vierde kwartaal van het volgende jaar. De ingediende datapunten zijn dus cijfers uit 2022. Deze worden echter als geldige schattingen voor de gegevens voor 2023 beschouwd, aangezien de directe samenstelling van de vastgoedportefeuille in de loop van de tijd relatief stabiel blijft.
Infrastructuur	Outreach naar externe managers via de GRESB Infrastructure.
Private equity	
Alternative credits	Outreach naar externe managers via EDCI template.
Private Natural Capital	
Hypotheke	Outreach naar externe managers (PAI 17 en 18).
Hedge funds	Outreach naar externe managers met een PAI-gegevensverzoek, met het verzoek om gegevens uit de onderliggende portefeuilles te verkrijgen.

Tabel 4: ondernomen acties m.b.t. gegevensverzameling alternatieve beleggingen.

Voor een deel van de alternatieve beleggingsportefeuille zijn dus PAI-gegevens verkregen. Wanneer dit het geval is, wordt de alternatieve belegging meegenomen in de noemer ter berekening van de specifieke PAI, conform dezelfde berekeningsmethodiek als voor kapitaalmarktbeleggingen.

Dekking en schattingen

We zijn in tabel 1 transparant over onze dekking. Naast het gebruik van schattingen door derde partijen (input), wordt verder geen gebruik gemaakt van schattingen om ontbrekende waarden in te vullen (imputatie).

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerd vastgoed wordt op eenzelfde wijze behandeld als andere kapitaalmarktbeleggingen (zie boven). Zowel beursgenoteerd vastgoed als niet-beursgenoteerd vastgoed en Nederlandse hypotheke zijn opgenomen in tabel 1 in hoofdstuk 1 bij indicatoren voor beleggingen in vastgoedactiva (PAI 17 en 18).

Gebruikte databronnen per indicator		
Ondernemingen waarin is belegd		
Onderwerp	PAI-indicator	PAI-databron
Broeikasgasemissies	BKG-emissies	ISS ESG, GRESB, Direct outreach via EDCI template, Upright
	Koolstofvoetafdruk	
	BKG-intensiteit ondernemingen waarin is belegd	
	Blootstelling aan ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	
	Aandeel verbruik en opwekking niet-hernieuwbare energie	

Onderwerp	PAI-indicator	PAI-databron
	Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten	
	Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie	
Biodiversiteit	Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden	
Watergehalte	Emissies in water	
Afval	Aandeel gevaarlijk afval en radioactief afval	
Sociale thema's en arbeidsomstandigheden	Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	
	Ontbreken van procedures en compliancemechanismen voor het monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen	
	Niet-gecorrigeerde loonkloof tussen mannen en vrouwen	
	Genderdiversiteit raad van bestuur	
	Blootstelling aan controversiële wapens (anti-personeelsmijnen, clustermunities, chemische wapens en biologische wapens)	
Overheden en supranationale instellingen		
Onderwerp	PAI-indicator	PAI-databron
Ecologisch	BKG-intensiteit	ISS ESG
Sociaal	Landen waarin is belegd met schendingen van sociale rechten	ISS ESG
Vastgoed		
Onderwerp	PAI-indicator	PAI-databron
Ecologisch	Blootstelling aan fossiele brandstoffen via vastgoedactiva	ISS ESG, directe outreach naar vastgoedactiva
	Blootstelling aan energie-inefficiënte vastgoedactiva	GRESB, directe outreach naar vastgoedactiva

Tabel 5. Gebruikte databronnen per indicator

3. Engagementbeleid

ABP houdt zich aan de Nederlandse Stewardship Code, die verwachtingen voor vermogensbeheerders uiteenzet ten aanzien van het invullen van verantwoordelijkheden van stewardship. De Stewardship Code is in lijn met de SRD, de herziene EU-richtlijn aandeelhoudersrechten (2007/36/EC).

In het [engagement beleid](#) van ABP wordt het verantwoord aandeelhouderschap voor de beleggingsportefeuille verder toegelicht. Hierin leggen wij uit op welke manier wij de dialoog voeren met bedrijven waarin we beleggen, hoe wij de voortgang monitoren en hoe we tijdens jaarlijkse aandeelhoudersvergaderingen onze stem uitbrengen. De vier DVB-thema's klimaat, natuur & biodiversiteit, respect voor mensenrechten en goed ondernemingsbestuur vormen de basis van ons engagement.

Wij monitoren de beleggingen uit hoofde van onze taak als verantwoord langetermijnbelegger. Dit houdt in dat wij aspecten monitoren die, naar onze mening, van invloed kunnen zijn op het vermogen van een bedrijf om lange-termijn-waarde te creëren, zoals de strategie, (financiële) prestaties, kapitaalstructuur, corporate governance en risico's en kansen op het gebied van duurzaamheid. Daarbij gebruiken wij in de eerste plaats gedeponeerde documenten en openbaar beschikbare informatie van een onderneming. Als we onvoldoende informatie hebben gaan we met het bedrijf in gesprek en proberen we verduidelijking of informatie te verkrijgen en van gedachten te wisselen. Indien nodig communiceren wij met andere stakeholders die relevant zijn voor de bedrijven in onze portefeuille.

Koppeling ABP engagement thema's aan indicatoren voor de belangrijkste ongunstige effecten

Hieronder leest u welke indicatoren aan DVB-thema's gekoppeld zijn en hoe ABP engagement in zal zetten om de belangrijkste ongunstige effecten te beperken. Voor wat betreft de in 2023 ondernomen maatregelen verwijzen we naar tabel 1 kolom 'ondernomen maatregelen'. Een volledig overzicht van engagement met bedrijven in 2023 vindt u hier.

Thema klimaat

De volgende PAI-indicatoren worden in aanmerking genomen in het thema klimaat:

- Broeikasgasemissies (BKG) van ondernemingen waarin is belegd (PAI 1);
- Verlagen van koolstofvoetafdruk van ondernemingen waarin is belegd (PAI 2);
- Verlagen van Broeikas intensiteit van ondernemingen waarin is belegd (PAI 3);

Verwachtingen ten aanzien van bedrijven:

- Van elektriciteitsbedrijven verwachten wij dat zij investeren om op termijn stroom op te wekken zonder fossiele brandstoffen.
- Van autofabrikanten verwachten wij dat zij auto's maken op een duurzame manier, en auto's maken die rijden op elektriciteit.
- Van cementproducenten verwachten wij dat zij de uitstoot die vrijkomt bij het maken van cement proberen te verminderen.
- Van de chemische industrie verwachten wij dat zij doelstellingen opstellen om uitstoot te verminderen, en meer gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen.
- Van banken verwachten wij dat zij doelstellingen opstellen om de uitstoot van bedrijven die zij financieren te verminderen.

Natuur & Biodiversiteit

De volgende PAI-indicatoren worden in aanmerking genomen in het thema biodiversiteit:

- Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden (PAI 7)

Voor het thema Natuur & Biodiversiteit spreken wij met producenten van verpakte voedingsmiddelen en supermarkten. We hanteren de volgende verwachtingen voor bedrijven in relatie tot het thema biodiversiteit:

- Van producenten van verpakte voedingsmiddelen verwachten wij dat zij ontbossing proberen te voorkomen.
- Van supermarkten verwachten wij dat zij zich inzetten voor meer voeding van plantaardige oorsprong en minder voeding van dierlijke oorsprong.

Mensenrechten:

De volgende PAI-indicatoren worden in aanmerking genomen bij het thema mensenrechten:

- Ondernemingen die betrokken zijn geweest bij schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen (PAI 10);
- Genderdiversiteit in de Raad van Bestuur (PAI 13);

Voor het thema Mensenrechten spreken wij met autofabrikanten, voedselproducenten, bedrijven uit de landbouwsector en bedrijven die zich bezighouden met hernieuwbare energie. We hanteren de volgende verwachtingen voor bedrijven in relatie tot het thema biodiversiteit:

- Van autofabrikanten verwachten wij dat zij mensenrechtenschending bij de winning van materialen voor elektrische auto's voorkomen.

- Van voedselproducenten en bedrijven uit de landbouwsector verwachten wij dat zij zich inzetten om ervoor te zorgen dat de mensen die (indirect) voor hen werken een leefbaar loon krijgen.
- Van bedrijven die zich bezighouden met hernieuwbare energie verwachten wij dat zij bij nieuwe projecten voor hernieuwbare energie rekening houden met de rechten van alle betrokken partijen.

Goed bestuur:

De volgende PAI-indicatoren worden in aanmerking genomen bij het thema goed bestuur:

- Genderdiversiteit in de Raad van Bestuur (PAI 13);

Voor het thema Goed Ondernemingsbestuur praten wij met verschillende bedrijven en hebben wij verwachtingen op het gebied van de beloning en de samenstelling van het bestuur. Daarnaast hebben wij verwachtingen op het gebied van belastingen, transparante rapportages en de controle hiervan.

Stembeleid:

De volgende indicatoren worden onder meer in aanmerking genomen bij het stembeleid:

- Verlagen van BKG-emissies en koolstofvoetafdruk van ondernemingen waarin is belegd (PAI 1, PAI 2, aanvullende milieu PAI 4);
- Genderdiversiteit in de Raad van Bestuur (PAI 13).

Wanneer we onvoldoende invloed op een onderneming kunnen uitoefenen, proberen we onze invloed te vergroten door samen te werken met andere beleggers of andere belanghebbenden. Wanneer ondernemingen niet voldoende voortgang laten zien over meerdere verslagperiodes en alle escalatiestrategieën zonder resultaat zijn ingezet, kan ABP besluiten haar engagementbeleid aan te passen en (bijvoorbeeld) tot verkoop van beleggingen in de betreffende ondernemingen over te gaan. Een voorbeeld hiervan is het besluit uit 2021 om te stoppen met beleggen in producenten van fossiele brandstoffen, dat in 2022 grotendeels is uitgevoerd. Ons DVB-beleid is leidend voor eventuele aanpassingen aan onze engagementstrategie.

In het afgelopen jaar heeft ABP meerdere acties ondernomen om ongunstige duurzaamheidseffecten te vermijden en te reduceren door middel van engagement. In het [jaarverslag](#), in de [engagement rapportage](#) en via ons [stemplatform](#) rapporteren wij in meer detail over ons verantwoord aandeelhouderschap.

4. Verwijzingen naar internationale normen

De codes, principes en internationaal erkende standaarden waaraan ABP zich committeert verschillen van elkaar in reikwijdte, methode, gebruikte data en toekomstgerichtheid van de eventueel gebruikte klimaatscenario's. Veel van deze (vrijwillige) normen zijn opgesteld voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Europese duurzaamheidswet- en regelgeving en sluiten daarom voor wat betreft bijvoorbeeld de PAI-indicatoren (tabel 1 in hoofdstuk 1), daar niet of beperkt op aan.

We beschrijven de meest relevante standaarden, commitments en samenwerkingsverbanden. De lijst is niet limitatief.

Naam	Gerelateerde PAI-indicatoren	Toelichting
Convenant voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB)	Relevante indicatoren uit Tabel 1.	<p>ABP is ondertekenaar van het IMVB-Convenant en voldoet aan de afspraken van het Convenant. Het IMVB-Convenant heeft als doel de OESO-richtlijnen over due diligence in de sector te implementeren. Het IMVB-Convenant richt zich op het proces om ongunstige effecten te identificeren en adresseren volgens de OESO-richtlijnen. Verwachtingen o.m.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rapportage over voortgang DVB-beleid • Risico identificatie negatieve impact in beleggingen en uitkomsten • Publicatie hoe negatieve impact wordt voorkomen, gemitigeerd een herstelt (due-diligence richtlijnen) • Informatie over de voortgang van engagement <p>Het IMVB-convenant liep eind 2022 af; we blijven de afspraken van het convenant wel volgen. Meer informatie over de implementatie is hier te vinden. We rapporteren ook over engagement.</p>
Kunming-Montreal Global Diversity Framework	PAI 7	Vanaf maart 2024 heeft ABP een apart Beleid Natuur & Biodiversiteit Met een visie voor 2050 en doelen voor 2030 die zoveel mogelijk aansluiten bij het Kunming-Montreal Global Diversity Framework.
Finance for Biodiversity Pledge	PAI 7	Doel van dit commitment is het stoppen van natuurverlies en het bijdragen aan herstel door, samenwerken en kennis te delen, engagement met bedrijven te voeren, impact in kaart te brengen en doelen te stellen. Er vindt een publieke rapportage plaats over de voortgang. Vanaf maart 2024 heeft ABP een apart Beleid Natuur & Biodiversiteit.
OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen	O.a. PAI 10 en PAI 11	ABP beschrijft hier hoe de zes due diligence stappen van de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen zijn opgenomen in het beleggingsproces van de verschillende beleggingscategorieën.
De United Nations Guiding Principles for Business and Human Rights (UNGPs)	O.a. aanvullende PAI 10.	Wij onderschrijven de Guiding Principles on Business and Human Rights van de Verenigde Naties (UNGPs). De Corporate Human Rights Benchmark (CHRB) is door ABP en andere beleggers opgericht om de prestaties van bedrijven op het gebied van mensenrechten te meten. CHRB is sinds 2020 opgenomen in de World Benchmarking Alliance. ABP gebruikt de informatie uit de CHRB in de analyse en beoordeling van ondernemingen. ABP wil dat de jaarlijkse publicatie van de mensenrechtenindex bedrijven aanspoort om mensenrechten serieuzer te nemen. De CHRB is gebaseerd op de UN Guiding Principles on Business and Human Rights. Gebaseerd op CHRB identificeert onze vermogensbeheerder partijen die in aanmerking komen voor een engagementtraject.

Naam	Gerelateerde PAI-indicatoren	Toelichting
United Nations Global Compact (UNGC)	PAI 1-13.	<p>We verwachten van bedrijven en fondsen waarin we beleggen dat ze in lijn handelen met de algemene normen voor ondernemingen van de Verenigde Naties (United Nations Global Compact). In de Global Compact staan universele principes beschreven over mensenrechten, arbeidsrechten, anti-corruptie en milieu. Deze principes zijn gebaseerd op algemeen erkende verdragen, zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.</p> <p>Onze vermogensbeheerder controleert of de bedrijven waarin we beleggen deze standaard naleven, en richt zich hierbij op PAI-indicatoren 1-13.</p>
De Principles for Responsible Investment (PRI)	UN PRI maakt geen specifieke koppeling met de PAI-indicatoren uit SFDR, maar hanteert eigen normen.	<p>ABP is ondertekenaar van de PRI en neemt deel aan de jaarlijkse PRI-survey. In het beleid en de besluitvorming over duurzaam en verantwoord beleggen vormen de Principles for Responsible Investment (PRI) van de Verenigde Naties belangrijke richtlijnen. Onze vermogensbeheerder was in 2009 een van de eerste ondertekenaars van dit initiatief.</p> <p>UN PRI maakt geen specifieke koppeling met de PAI-indicatoren uit SFDR, maar hanteert eigen normen.</p>
Financiële sector commitment bij het Nederlandse Klimaatakkoord of Nederlands Klimaat-akkoord	O.a. PAI 1, 3, 5, 6, 15 en 18.	Het betreft een inspanningsverplichting voor ABP als ondertekenaar, voor de financiering van de energietransitie. We meten en rapporteren over het CO2-gehalte vanaf 2020. In 2022 zijn er actieplannen inclusief reductiedoelstellingen voor 2030 gepubliceerd.
Klimaatakkoord van Parijs	O.a. PAI 1-4, aanvullende milieu PAI 4.	Wij vinden het belangrijk dat het Klimaatakkoord van Parijs wordt gerealiseerd. Samen met andere internationale pensioenfondsen, beleggers en stakeholders willen we hier een meetmethode voor ontwikkelen die internationaal kan worden toegepast. We rapporteren over hoe wij aan deze doelen voldoen.
Nederlandse Stewardship Code	Er zijn geen PAI-indicatoren die worden gebruikt om de naleving van of overeenstemming met de principes uit de Stewardship Code te meten.	<p>De Nederlandse Stewardship Code is vastgesteld door pensioenfondsen, verzekeraars en vermogensbeheerders. Hiermee benadrukken zij het belang van betrokken en verantwoord aandeelhouderschap. De Stewardship Code benadrukt het belang van aandeelhoudersbetrokkenheid voor het streven naar lange-termijn-waarde-creatie van de Nederlandse beursondernemingen, zoals vastgelegd in de Nederlandse Corporate Governance Code. ABP voldoet aan de Nederlandse Stewardship Code.</p> <p>Er zijn geen PAI-indicatoren die worden gebruikt om de naleving van of overeenstemming met de principes uit de Stewardship Code te meten.</p>
PAAO - NZAO (Paris Aligned Investment Initiative - Net Zero Asset Owner)	Relevante Klimaat en andere Milieu-indicatoren uit Tabel 1.	Verwachtingen o.m. Net-Zero portfolio in 2050 of eerder, concrete implementatie plannen om dit bereiken, 2030 targets in lijn met 1.5 graad (50% reductie), rapportage over voortgang e.a.
PPCA (Powering Past Coal Alliance Finance Membership)	PAI 4	Verwachtingen van PPCA Finance Principles zijn op hoofdlijnen o.m.: nieuwe investeringen in kolengestookte energie stopzetten en de bestaande kolencapaciteit geleidelijk afbouwen. Het ABP Klimaat beleid bevat specifieke acties v.w.b. kolen waarmee tegemoetgekomen wordt aan de verwachtingen.
Climate Action 100+	Relevante Klimaat en andere Milieu-indicatoren uit Tabel 1.	ABP is "investor supporter" en steunt het initiatief. Onze vermogensbeheerder APG neemt als "investor participant" de lead in een aantal engagement trajecten.
Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD)	Relevante Klimaat en andere Milieu-indicatoren uit Tabel 1.	ABP ondersteunt de TCFD. Een vereiste is dat ABP rapporteert over klimaatrisico's volgens het raamwerk van de TCFD. Dat gebeurt met de ABP TCFD rapportage .
Taskforce on Nature-related Financial Disclosures (TNFD)	Relevante Klimaat en andere Milieu-indicatoren uit Tabel 1.	TNFD voorziet in een raamwerk om natuur-gerelateerde disclosures op te stellen. Het is nadrukkelijk geen verplichte standaard of wetgeving.

Naam	Gerelateerde PAI-indicatoren	Toelichting
Partnership for Biodiversity Accounting Financials (PBAF),	PAI 7	De ambitie van ABP is dat we onze impact op biodiversiteit gaan meten, dat we hier transparant over communiceren en dat we doelen gaan stellen om onze voetafdruk te verbeteren. Vanaf maart 2024 heeft ABP een apart Beleid Natuur & Biodiversiteit.
Corporate Human Rights Benchmark (CHRB)/ World Benchmarking Alliance	Aanvullende Sociale PAI 9.	Samen met andere partijen hebben wij de Corporate Human Rights Benchmark (CHRB) gelanceerd. In deze benchmark worden de mensenrechtenprestaties van beursgenoteerde bedrijven in een aantal risicovolle sectoren vergeleken (voeding en landbouw, ICT en de autosector). Hierdoor krijgen we inzicht in hoe bedrijven in relevante sectoren mensenrechten vaststellen, voorkomen en aanpakken. De Corporate Human Rights Benchmark maakt inmiddels deel uit van de World Benchmarking Alliance
Eumedion	Relevante indicatoren uit Tabel 1.	ABP is lid van Eumedion. Eumedion behartigt de belangen van institutionele beleggers op het gebied van corporate governance en duurzaamheid. Eumedion heeft als doel de bestuurs-, milieu- en sociale prestaties van beursvennootschappen te verbeteren. Deze onafhankelijke stichting richt zich op de Nederlandse en Europese politiek en op Nederlandse beursvennootschappen. Om institutionele beleggers te helpen om hieraan te voldoen, heeft Eumedion in 2018 de Nederlandse Stewardship Code opgesteld.

Tabel 6. Overzicht verwijzingen naar internationale normen

Methodologie voor naleving internationale normen

Om goed inzicht te krijgen of ondernemingen zich houden aan de onderstaande internationale normen beoordeelt onze vermogensbeheerder APG onze beleggingen. APG gebruikt hierbij informatie van onafhankelijke ESG-data providers, zoals ISS ESG en Sustainalytics. Dat betekent dat (potentiële) beleggingen in ondernemingen worden beoordeeld op schending van mensenrechten, arbeidsnormen, milieunormen en anti-corruptieregels. Hierbij wordt gekeken naar impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of milieu en de ernst, schaal en onomkeerbaarheid en waarschijnlijkheid van de schending.

Toekomstgerichtheid & klimaatscenario's

ABP neemt op verschillende manieren toekomstgerichte klimaatscenario's waar mogelijk mee in haar beleid. Zo willen we onze portefeuille in lijn brengen met de internationale afspraken van het Akkoord van Parijs en het Nederlandse Klimaatakkoord. In december 2022 hebben we een verdere aanscherping van ons klimaatbeleid bekend gemaakt. We stelden nieuwe reductiedoelstellingen en actieplannen voor 2030 vast waaraan we ons committeren. Meer informatie vindt u [hier](#).

Onze vermogensbeheerder gebruikt daarnaast toekomstgerichte, deterministische klimaatscenario's in de periodieke 'Asset Liability Management'-studies met als doel de gevoeligheid van de ABP-portefeuilles voor deze deterministische scenario's te evalueren. In de UPN 2024 is een vergelijking gemaakt met de EIOPA klimaatstresstest uit 2022, waarvan de uitkomsten zeer vergelijkbaar blijken met een van de deterministische scenario's.

Klimaatstresstests worden gebruikt om de mogelijke effecten en implicaties voor de Strategische Asset Allocatie te evalueren. Vanwege de veelzijdige en niet-lineaire kenmerken van klimaatscenario's hanteert APG geen kwantitatieve modelleringsaanpak om toekomstige scenario's te bepalen. In plaats daarvan gebruikt APG analogieën gebaseerd op eigen onderzoek naar situaties uit het verleden, waarbij sprake was van fysieke vernietiging en zware overheidsinterventie (bijvoorbeeld natuurrampen en oorlogen). Deze analoge situaties geven een ruw gevoel van de mogelijke toekomstige effecten van klimaatverandering op de ABP-portefeuilles. Modellen kennen beperkingen met betrekking tot voorspellende waarden.

5. Historische vergelijking

De berekeningsmethode voor de ongunstige effecten in tabel 1 van deze Verklaring is gewijzigd ten opzichte van die van vorig jaar om een betekenisvoller inzicht te geven in de daadwerkelijke negatieve impact van onze beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren. Dit lichten we verder toe in dit hoofdstuk. Ook vergelijken we de waarden in het PAI-statement met ons jaarverslag.

Wijzigingen in berekeningsmethode

De verandering met de grootste impact op de ongunstige effecten in deze Verklaring vergeleken met die van vorig jaar is de manier waarop ontbrekende PAI-gegevens worden verwerkt bij de berekening van indicatoren voor de ongunstige effecten, uitgedrukt als gewogen gemiddelde. In de Verklaring 2023 werd de gemiddeld gewogen waarde berekend op basis van de investeringen waarop de gebruikte datasets betrekking hadden. Als de datasets geen gegevens opleverden over een specifieke indicator voor het ongunstige effect, werd aangenomen dat de indicator nul was. Dit resulteerde in waarden die de negatieve impact weerspiegelden van een klein deel van de portefeuillebeleggingen waarvoor gegevens beschikbaar waren, verwaterd door de 'nul'-waarden voor alle andere beleggingen. In deze Verklaring 2024 (referentiejaar 2023) wordt het gewogen gemiddelde enkel berekend op basis van investeringen waar, voor de specifieke indicator, data beschikbaar zijn. De gegevens in de Verklaring 2023 (referentiejaar 2022) zijn her-berekend op basis van deze nieuwe methode, zodat – waar mogelijk – een historische vergelijking beter mogelijk gemaakt wordt. Door de berekeningsmethode voor de ongunstige effecten aan te passen, zal deze verklaring verder afgestemd zijn op de bredere marktpraktijk en wettelijke vereisten.

Bovendien biedt de nieuwe berekeningsmethode meer transparantie rond de beschikbaarheid van gegevens door de dekking per indicator weer te geven als een NAV-percentages. We leggen boven de verschillende tabellen in hoofdstuk 1 uit hoe de dekking geïnterpreteerd moet worden en geven in de kolom 'toelichting' nadere uitleg over bijvoorbeeld de dekking of de gerapporteerde waarde.

Een andere wijziging in de berekeningsmethode betreft de verdere afstemming op het wettelijke vereiste dat long- en shortposities op emittentniveau moeten worden gesaldeerd en dat negatieve uitkomsten op nul moeten worden gesteld. Bovendien zijn de broeikasgasemissies van scope 3 nu opgenomen in de berekening van indicator 1 (totale emissies), 2, 3 en 15.

Niet alleen wij zelf, maar ook onze gegevensleverancier heeft soms de berekeningsmethoden of datasets aangepast. Dit kan leiden tot waardes die niet goed met elkaar vergelijkbaar zijn. Dit geldt in ieder geval voor PAI 9, 15 en aanvullende sociale PAI 9.

Naast de bovenstaande veranderingen in de berekeningsmethode voor ongunstige effecten zijn er nog andere factoren die bijdragen aan verschillen in de waarden tussen 2022 en 2023, zoals het overschrijven van databronnen, het toepassen van aanvullende gegevensbronnen en veranderingen in de activaspreiding. De effecten van deze wijzigingen zijn echter beperkt.

Over het geheel genomen leidt de nieuwe berekeningsmethode tot hogere waarden per indicator, die een betekenisvoller beeld geven van de belangrijkste negatieve gevolgen van onze beleggingen en niet langer vertekend worden door de veronderstelde 'nul'-waarden.

Vergelijking met het Jaarverslag

We meten de CO₂-voetafdruk van onze beleggingen en publiceren deze gegevens ook in ons jaarverslag. In een [separate publicatie](#) lichten we de berekeningswijze ten behoeve van het jaarverslag verder toe. CO₂-cijfers zijn ook onderdeel van deze verklaring. Waardes tussen deze twee rapportages kunnen afwijken. Hieronder leggen we uit of dat het geval is en zo ja, waarom.

Ondernemingen waarin is belegd

- [Private Equity](#). Voor wat betreft absolute broeikasgasemissies (PAI 1) werd in het PAI-statement voor Private Equity een andere aanpak gekozen dan voor het jaarverslag. Dit heeft met name te maken met de vereiste volgorde van gegevensverzameling. SFDR brengt een inspanningsverplichting met zich mee die vereist dat we – waar mogelijk – gegevens direct van externe managers of bedrijven verzamelen. Om aan deze eis te voldoen, is een uitvraag richting externe PE managers gedaan (zie hoofdstuk 2). De ontvangen data is waar mogelijk meegenomen ter berekening van deze PAI-indicator. Voor het jaarverslag bestaat dit SFDR-vereiste niet en is voor PE een schatting gemaakt op basis van sectorgemiddelden.
- [Vastgoed / Nederlandse hypotheek](#). SFDR schrijft voor dat bepaalde beleggingen (zoals private real estate funds of Nederlandse hypotheek) géén onderdeel zijn van PAI 1 en 2. In het jaarverslag worden deze beleggingen echter wel integraal meegenomen in absolute emissiecijfers.
- [Dataprovider](#). De onderliggende PAI-data kunnen enigszins verschillen, omdat de PAI-verklaring op een later moment wordt gepubliceerd en daarom gebruik kan worden gemaakt van recentere gegevens.

- Relatieve broeikasgasemissies. De cijfers tussen het jaarverslag en het PAI-statement zijn in overeenstemming met elkaar. Het relatief kleine verschil wordt verklaard door een verschil in dataprovider.

Beleggingen in overheden en supranationale instellingen

- Absolute broeikasgasemissies. In tegenstelling tot het jaarverslag zijn absolute broeikasgasemissies geen onderdeel van de vereisten van deze verklaring.
- Relatieve broeikasgasemissies (PAI 15). de cijfers tussen ons 2023 jaarverslag en het PAI-statement tonen grote gelijkenissen. De cijfers voor 2022 verschillen wel aanzienlijk van elkaar tussen deze verklaring en het jaarverslag, dit is te verklaren door verschillende datasets van onze gegevensleverancier. De berekeningswijze voor het PAI-statement is door ons herzien (zie wijzigingen in berekeningsmethode boven). Dit betekende ook een herberekening van de 2022 gegevens. Wij hebben voor de 2022 gegevens gebruik gemaakt van de datasets van onze gegevensleverancier uit dat jaar. In de tussentijd heeft deze leverancier een verbetering in de methodologie doorgevoerd, om deze meer in lijn te brengen met PCAF-normen (ook gebruikt t.b.v. het jaarverslag). Maar deze verbeterde methodologie en nieuwe data is dus niet verwerkt in de 2022 gegevens. In het jaarverslag is wel gebruik gemaakt van de laatste dataset van onze gegevensleverancier.

Naast het gebruik van verschillende PAI-gegevensbronnen die hierboven zijn genoemd, zijn enkele kleine verschillen tussen de gerapporteerde cijfers terug te voeren op SFDR-vereisten voor de berekeningsmethode (kwartaalgemiddelde, definitie van ondernemingswaarde, afhandeling van shortposities). We streven ernaar om in toekomstige publicaties de verschillen tussen de voetafdrukken zoveel als mogelijk te beperken en toe te lichten.

Contactgegevens

Pensioenfonds ABP

Postbus 4806

6401 JL Heerlen

www.abp.nl

© 2024 | Pensioenfonds ABP